

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 30.06.2017 i Oslo tingrett,
Saksnr.: 16-182092TVI-OTIR/06
Dommer: Tingrettsdommer Inga Bejer Engh
Saken gjelder: Krav om erstatning etter ærekrenkelse

Per Kristian Eide

Advokat Per Danielsen

mot

Tv 2 AS
Olav Terjeson Sandnes
Alf Ivar Hildrum
Jan Ove Rafshol Årsæther
Per Niklas Lysvåg
Sophie Lund Aaserud
Hanne Taalesen
Øyvind Ytterbøe Brigg
Jens Christian Nørve

Advokat Sigurd Holter Torp
Advokat Sigurd Holter Torp
Advokat Sigurd Holter Torp
Advokat Sigurd Holter Torp
Advokat Sigurd Holter Torp
Advokat Sigurd Holter Torp
Advokat Sigurd Holter Torp
Advokat Sigurd Holter Torp
Advokat Sigurd Holter Torp

DOM

Saken gjelder:

Saken gjelder krav om oppreisningserstatning i forbindelse med ærekrenkninger.

Sakens bakgrunn:

Per Kristian Eide er ansatt ved Oslo universitetssykehus HF, Rikshospitalet (OUS), som overlege og professor dr. med. Eide er spesialist i nevrokirurgi.

I 2010 ble det igangsatt et forskningsprosjekt ved OUS som hadde tittelen "*Molekylærgenetiske mekanismer for vanntransport i hjernen ved hydrocephalus og idiopatisk intrakranial hypertensjon. Informasjon fra hjernebiopsi og prøver fra blod og cerebrospinalvæske*". Forskningsprosjektet ble utført ved Klinikk for kirurgi og nevrofag, Nevrokirurgisk avdeling. Forskningsansvarlig for prosjektet var OUS ved administrerende direktør. Klinikkleder var delegert oppgaver som forskningsansvarlig, men i tråd med normal praksis ved OUS var oppgavene delegert videre i linje til avdelingen hvor prosjektet ble utført. Prosjektleder var Eide.

Forskningsprosjektet ble den 18. februar 2010 godkjent av Regional komite for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK) sør- øst. Personvernombudet ved OUS godkjente prosjektet den 15. mars 2010. En senere prosjektendring ble godkjent av REC den 25. april 2012. Prosjektets formål var å studere mekanismer for vanntransport i hjernen ved "voksen vannhode" (normaltrykkshydrocephalus - NPH) og tilstander med økt hjernetrykk uten kjent årsak (idiopatisk intrakraniell hypertensjon - IIH) hos voksne. I det følgende omtalt med betegnelsen vannhode. Forskningsprosjektet innebar å ta hjernebiopsier (vevsprøver) av pasienter der det var planlagt innleggelse av intrakraniell trykkmåler (ICP-måler), for å utrede symptomer og tegn på økt hjernetrykk. Forskningsprosjektet var basert på samtykke fra pasientene som ble inkludert i studien, og i løpet av prosjektperioden fra 21. januar 2010 til 29. oktober 2012, ble totalt 112 pasienter inkludert. Etter at to pasienter (Storo og Stokkan) fikk hjerneblødning og en tredje pasient (Nyhus) fikk et venøst hjerneinfarkt i forbindelse med inngrepet, ble operasjonsteknikk for selve biopsitakingen endret. Skadene ble varslet internt på OUS, men ikke til Statens helsetilsyn.

Statens helsetilsyn fikk ved brev av 8. oktober 2012 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus oversendt en anonym bekymringsmelding stilet til REC. Bekymringsmeldingen omhandlet ovennevnte forskningsprosjekt. Den 12. november 2012 ga Eide en redegjørelse til Helsetilsynet vedrørende forskningsprosjektet.

Høsten 2012 jobbet TV 2 med en sak hvor de undersøkte forholdene rundt forskningsprosjektet som Eide ledet. Den 6. desember 2012 hadde TV 2 sitt første nyhetsinnslag om prosjektet. I innslagene ble det blant annet vist til at forskningsprosjektet var stanset fordi to pasienter (Storo og Stokkan) hadde fått alvorlige hjernesker, etter at det var tatt vevsprøve av hjernen deres kun for forskning. Det ble også vist til at en annen pasient (Nyhus) var død, og at det var uklart om det kunne settes i sammenheng med

vevsprøven. Det fremgikk at vevsprøvene ble tatt samtidig med at de tre pasientene hadde vært inne til en rutineundersøkelse. Videre ble det uttalt at Eide i forbindelse med forskningsprosjektet hadde tatt vevsprøver av i alt 122 pasienter, og at vevsprøvene kun var for forskning. Eide ble ved første nyhetsinnslag vist ved navn og bilde og omtalt som den som hadde ansvaret for forskningen, og som den som hadde tatt vevsprøvene.

I de neste ukene hadde TV 2 daglige nyhetsoppslag om forskningsprosjektet på nyhetskanalen, TV.2.no og Facebook-publiseringer. Tilknyttet nyhetsartiklene på TV2.no og Facebook kom det også flere leserkommentarer om saken fra publikum.

Statens helsetilsyn konkluderte den 30. januar 2015 med at det var vitenskapelig indikasjon for forskningsprosjektet, og at det ved oppstart av prosjektet var gjort forsvarlige risikovurderinger, jf. helseforskningsloven § 5. Videre kom Helsetilsynet til at prosjektet var gjennomført i tråd med godkjenningen fra REC. Det ble konkludert med at den skriftlige informasjonen til deltakerne i prosjektet var mangelfull, og at det ikke var dokumentert at den muntlige informasjonen som ble gitt pasientene var tilstrekkelig. Helsetilsynet kom derfor til at det forelå brudd på kravet til innhenting av informert samtykke fra deltakerne, jf. helseforskningslovens § 13.

Helsetilsynet viste videre til at de tre pasientene som hadde fått alvorlige komplikasjoner i forbindelse med forskningsprosjektet, ble forsvarlig utredet og behandlet ved OUS, men at prosjektleder hadde brutt meldeplikten i helseforskningsloven § 23, idet han kun varslet internt på sykehuset om komplikasjonene som oppsto. Helsetilsynet uttalte at forskningsprosjektet kunne videreføres, men at dette forutsatte at skjema for innhenting av samtykke fra deltakerne inneholdt informasjon om hvilke komplikasjoner deltakelse i prosjektet kunne innebære, og hvor alvorlige disse komplikasjonene kunne være for den enkelte. Det ble i denne forbindelse gitt pålegg om retting av skjema for innhenting av samtykke fra deltakerne, jf. helseforskningsloven § 51.

Eide klaget TV 2 inn til Pressens Faglig Utvalg (PFU) som følge av nyhetsdekning av forskningssaken. Klagen ble behandlet i PFU den 22. juni 2015. PFU ga TV 2 honnør for å ha satt søkelys på saken. Det ble i denne sammenheng understreket at personer og institusjoner som er omtalt i saken, selv hadde et ansvar for å bidra til å belyse sakskomplekset, og at dette i ulik grad ble fulgt opp. Men PFU kom til at TV 2 brøt god presseetikk i flere innslag og artikler i desember 2012. Et samlet PFU kom til at TV 2 i de første publiseringene i for stor grad opptrådte ensidig i sin utvelgelse av kildemateriale, og bevisst utelot vesentlige opplysninger som kunne belyst saken bedre. Det ble konstatert brudd på Vær Varsom-plakatens punkt 3.2, om å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder. To leserkommentarer på TV2.no burde etter utvalget mening også vært redigert eller fjernet utifra kravet om saklighet og omtanke. Det ble videre konkludert med brudd på Vær Varsom-plakatens punkt 4.1 om saklighet og omtanke i en sak om at Eide skulle ha drevet "butikk i butikken", og for omtalen av en tidligere konflikt mellom sykehuset og Eide. Flertallet i PFU kom videre til at TV 2 hadde brutt Vær Varsom-plakatens punkt 4.14 om samtidig imøtegåelsesrett. Dette fordi TV 2 ikke på en klar og tydelig måte i den første

telefonsamtalen med Eide presenterte for ham det konkrete innholdet i beskyldningene. PFU viste her til at Eides imøtegåelsesrett ikke ble fair eller reell.

Eide reiste ved stevning av 8. november 2016 sak mot TV 2 AS ved styrets leder, redaktør Olav T. Sandnes, tidligere sjefredaktør og administrerende direktør Alf Ivar Hildrum, redaktør Jan Ove Årsæther, TV2.no redaktør Bård Espen Hansen, redaksjonssjef Per Niklas Lysvåg, journalist Sophie Lund Aaserud, journalist Hanne Taalesen, journalist Jens Christian Nørve, nyhetsoppleser Øyvind Brigg, med påstand om erstatning for ærekrenkelser. De saksøkte har i tilsvar av 20. desember 2016 nedlagt påstand om frifinnelse.

Det ble gjennomført hovedforhandling i saken fra 24. april til 10. mai 2017. Utover partsforklaringer ble det avhørt i alt 20 vitner og det ble foretatt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken. Under hovedforhandling ble det inngått et utenrettslig forlik mellom Eide og Øyvind Brigg.

Etter at hovedforhandlingen var avsluttet begjærte Eide reassumering av saken idet det først under de saksøktes prosedyre ble vist til at det objektive redaktøransvaret ikke lenger har hjemmel i skadeserstatningsloven. De saksøkte motsatte seg ikke reassumering og retten besluttet den 12. mai 2017 en begrenset skriftlig reassumering av saken i medhold av tvisteloven § 9-17 annet ledd, hvor begge parter fikk anledning til å kommentere nærmere det objektive erstatningsansvaret for redaktører. Det ble utvekslet tre prosesskriv i tilknytning til reassumeringen.

Eide har i korte trekk gjort gjeldende:

Det rettslige hjemmelsgrunnlag for å holde de saksøkte ansvarlig for deres publiseringer er skadeserstatningsloven § 3-6a. Vilkårene for erstatning etter denne bestemmelsen foreligger for samtlige saksøkte. Alle de saksøkte redaktører og journalister har overtrådt bestemmelsens første ledd. Redaktørene hefter subsidiært på objektivt grunnlag. Utgiveren TV2 AS hefter i medhold av § 3-6a tredje ledd, jf. § 3-6 tredje ledd.

Samtlige redaktører og journalister har fremsatt ytringer (beskyldninger) som rammes av skadeserstatningsloven § 3-6 a. Ved tolkning av ytringene som er framsatt skal det legges vekt på billedbruk, dramaturgi og eventuelle utelatelser av faktaopplysninger. Hver publisering må tolkes for seg.

Det anføres at de saksøkte ved TV 2s publiseringer i perioden 6. til 20. desember 2012, hvor de angrep forskningsprosjektet Eide var prosjektleder for, nærmere bestemt i 32 TV-innslag, 17 TV2.no-artikler, fremsatte en eller flere av følgende beskyldninger mot Eide, eller medvirket til dette:

- 1) Eide har utført sterkt klanderverdige handlinger som har skadet pasienter
- 2) Eide har gjort inngrep i hjernen kun for forskning i hjernen til friske personer som bare skulle inn til rutineundersøkelse,

- 3) Eide la en pasient i koma og ødela livet hans (Storo)
- 4) Eide påførte en pasient alvorlige hjerneskader så han havnet i rullestol og aldri kom tilbake fra sykehjemmet (Stokkan)
- 5) Eide drepte kanskje en pasient (Nyhus)

Det påstås at disse beskyldninger er fremsatt mange ganger og går igjen som rød tråd i TV 2s reportasjer, både i TV-kanalen og i nettavisen TV2.no. Alle de saksøkte journalistene og redaktører har forsettlig fremsatt beskyldningene. Det foreligger forsett med hensyn til tolkningsresultatene, idet minste grov uaktsomhet eller alminnelig uaktsomhet.

Redaktørene holdes i tillegg ansvarlige for beskyldninger som er fremsatt i innlegg og utsagn fra lesere og/eller TV-seere i tilknytning til TV2.no-artikler og Facebook-publikasjoner i samme periode. Her fremkommer beskyldningene fra 1 til 5, men også ytterligere beskyldninger, herunder at Eide har gjennomført et nazistisk eksperiment, Eide burde fratras legelisensen, Eide har gjort noe som betinger fengselsstraff, Eide har gjort noe som sammenlignes med overlagt drap, Eide har bedrevet noe som kan sammenlignes nazilegen Mengeles forskning.

Redaktørene er ansvarlig for det som her fremkommer både på subjektivt og objektivt erstatningsgrunnlag.

At det objektive redaktøransvaret i skadeerstatningsloven er blitt borte må bero på en inkurie. Det fremgår av forarbeidene til ny straffelov at det ikke skulle gjøres endringer i nasjonal rett utover å foreta en avkriminalisering. Lovgiver har alltid ment at redaktører skal kunne holdes erstatningsrettslig ansvarlig. Endringen av straffeloven tok ikke sikte på å fjerne det objektive erstatningsrettslige redaktøransvaret.

Det er fire andre hjemler, utover skadeerstatningsloven, som gir grunnlag for å holde redaktørene erstatningsansvarlig. Hjemmel for erstatningsansvar finnes i EMK artikkel 8, EU- charterets artikler 7 og 8 sammenholdt med EU-artiklene 2, 4, 12 og 14 som Norge er bundet av gjennom EØS- avtalen, Ehandelsloven § 18, og sist i et ulovfestet erstatningsgrunnlag.

Norge er etter EMK artikkel 8 forpliktet til å ha lovgivning som beskytter mot krenkelser på nettet, nærmere bestemt mot krenkelser i leserkommentarer under artikler på TV2.no og på TV 2s Facebook- side. I medhold av EMD praksis har Norge plikt til å sanksjonere private parter som ikke følger de plikter som følger av EMK artikkel 8. Både TV 2 AS og redaktørene kan holdes erstatningsansvarlig direkte i medhold av EMK artikkel 8.

Det fremgår av EU-domstolens avgjørelse av 13. mai 2014 i saken mot Google, at Google kan pålegges å slette krenkelser på nettet. Saken gjaldt privatlivets fred, men det samme må gjelde for ærekrenkelser. Den samme plikten til sletting må gjelde for TV2 AS og redaktørene. Når det ikke slettes kan de holdes ansvarlig for ærekrenkelser.

Ehandelsloven § 18 forutsetter grov uaktsomhet. Det påstås at det er opptrådt grovt uaktsomt idet leserkommentarer på nett har ligget ute lenge, også etter at TV 2 ble kjent med innholdet gjennom dette saksanlegget. Det var kun en teknisk omlegging som fjernet leserinnleggene på TV2.no. Facebook-kommentarene ligger fortsatt ute.

Det finnes videre et ulovfestet grunnlag for redaktøransvar i et tilfelle som dette. Redaktørene er også redaktører for kommentarfeltene på TV2.no og Facebook. Det følger av Rt. 2010 side 1381 at redaktøransvar gjelder for blogg og nettsted. Alminnelig culpa ansvar er ulovfestet, og av samme grunner må det gjelde et ulovfestet objektivt oppreisningsansvar for redaktører. Holdes ikke redaktørene og/eller utgiverne ansvarlig for publiseringer på nett, finnes det ingen å holde ansvarlig for disse krenkelsene.

Ny straffelov § 269 første ledd fastsetter strafferettslig ansvar for publiseringer som krenker privatlivets fred. Det gir liten mening om redaktører ikke skal kunne holdes ansvarlig for et sivilt krav på samme objektive grunnlag.

Eide har nedlagt følgende påstand:

1. De saksøkte dømmes in solidum til å betale oppreisningserstatning til Per Kristian Eide, med beløp fastsatt etter tingrettens skjønn og begrenset oppad til kr. 5 000 000 fra TV 2 AS, oppad til kr. 150 000 fra hver av de saksøkte journalistene Sophie Lund Aaserud, Hanne Taalesen, Jens Christian Nørve, og oppad begrenset til kr. 250 000 fra hver av de saksøkte redaktører, Alf Ivar Hildrum, Jan Ove Årsæther, Bård Espen Hansen, Per Niklas Lysvåg og Olav T. Sandnes, alle med tillegg for lovens morarenter regnet fra fjorten dager etter uttak av forliksklage 1. desember 2016 og til betaling skjer.
2. Tidligere sjefredaktør og adm. dir. Alf Ivar Hildrum, redaktør Jan Ove Årsæther, TV2.no-redaktør Bård Espen Hansen, og redaktør Olav T. Sandnes dømmes hver for seg til å betale særskilt oppreisning for publisering av de leserkommentarer som er påklaget og publisert i nettavisen TV2.no og på TV2s Facebook-side, for de perioder de har hatt redaktøransvar.
3. De saksøkte dømmes in solidum til å betale saksøkerens sakskostnader for forliksrådet, utenrettslige sakskostnader og for tingretten.

De saksøkte har i korte trekk anført:

Ingen nødvendige vilkår for å tilkjenne oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6 a, jf. Grunnloven § 100 og den Europeiske menneskerettskonvensjon art. 10, er oppfylt.

Det er ikke fremsatt noen ærekrenkende utsagn når utsagnene fortolkes på riktig måte. De saksøkte er ikke enige i saksøkers fortolkning av utsagn. Ved tolkningen må det ses hen til alt det som ble publisert om saken både på TV og nett. Eide tolker inn beskyldninger som ikke er uttalt, og de tolkes i verste mening. Det må ikke foretas en utvidende tolkning av

det som er publisert, og de publiserte utsagn må sees i sammenheng over tid. Ses alle innslag og artikler under ett, er det klart at det korrekte og fullstendige faktum i saken fremkommer. Dette var en særlig komplisert sak hvor ikke alt kunne sies samtidig.

Det er ved publiseringene ikke skapt et inntrykk av at Eide har utført sterkt klanderverdige handlinger som har skadet pasienter, eller noen av de fire øvrige beskyldningene Eide har vist til. Det har ikke blitt skapt et inntrykk av at pasientene hadde friske hjerner eller at det ble gjort inngrep i hjernen kun for vevsprøven (forskningen). Bruken av ordet rutineundersøkelse må forstås i riktig kontekst. Begrepet rutineundersøkelse knyttet seg til et inngrep i hjernen, og ikke hva som er en rutine for pasienten. ICP-målingen er en rutineundersøkelse med lav risiko.

Under enhver omstendighet foreligger uansett ingen rettsstridige utsagn, slik dette må forstås etter rettspraksis fra Høyesterett og EMD. Inngrep i ytringsfriheten krever sterke grunner, og pressen skal ikke pålegges unødige skranker i sin rolle som "public watchdog". Ytringsfriheten verner også om en aggressiv tone samtidig som visse overdrivelser og feilskjær godtas. I denne saken har TV 2 gjennom grundig journalistikk utført sitt samfunnsoppdrag og påvist kritikkverdige forhold i en sak av sjeldent stor allmenn interesse. Kjernen i TV 2s dekning av saken var at deltakerne i forskningsprosjektet var utsatt for en svært alvorlig risiko uten at forskningen var til nytte for den enkelte deltaker og uten at deltakerne ble tilstrekkelig informert om risikoen på forhånd. TV 2 avdekket således en svært alvorlig sak, og Helsetilsynet har i ettertid konkludert med at ingen av deltakerne ga informerte samtykker.

Rettsstridsvurderingen beror på en bred vurdering av en rekke ulike momenter, og hvor samtlige av disse momentene underbygger at ingen av utsagnene er rettsstridige. Utsagnene hviler på et fyllestgjørende faktisk grunnlag. Dette faktiske grunnlag knytter seg til praksis med hensyn til biopsitaking som ble avdekket, den risiko som lå i dette og de alvorlige skader som hadde oppstått, sammenholdt med det formål forskningsprosjektet ble oppgitt å ha på det samme tidspunkt, og den informasjon som ble gitt til pasientene som deltok i forskningsprosjektet.

Det faktiske grunnlaget for utsagnene har støtte i Eides egne utlegninger både ved prosjektbeskrivelser og informasjonsskriv, endring av metoder og informasjonsskriv, hans egne vurderinger av årsaken bak de skader som oppstod og hans svar til Helsetilsynet. Eides egne utlegninger ble også understøttet av hvordan OUS opplyste og beskrev saken. Sakens faktum er senere også behandlet i vedtak fra Helsetilsynet og sakkyndige utredninger i tilknytning til denne. Det avgjørende er hvorvidt de saksøkte på publiseringstidspunktet hadde grunn til å tro at utsagnene hadde tilstrekkelig faktisk forankring, noe de åpenbart hadde.

Det forelå solid faktisk forankring for at vevsprøven kun ble tatt for forskning. Det foreligger omfattende dokumentasjon som bekrefter dette. At Eide i ettertid har vist til at det var en egenytte for pasienten er uten betydning. TV 2 hadde videre solid faktisk

forankring for å hevde at deltakerne ikke fikk korrekt informasjon om den risikoen de utsatte seg for ved å delta i forskningsprosjektet. Eide kan kritiseres for at han også underkommuniserte risikoen ved prosjektet til REC. Han har ikke skilt mellom marginal og liten risiko i forhold til vevsprøven.

Videre forelå det solid faktisk forankring for å hevde at vevsprøven forårsaket hjerneblødningene. Hva gjaldt konsekvensene av hjerneblødningen hadde ingen av de tre pasientene som ble skadet fått påvist hjernesykdom før vevsprøven ble tatt. De var kun innlagt for å få dette avklart. For Nyhus var det faktisk belegg for å hevde at det var uklart om dødsfallet hadde sammenheng med vevsprøven. Det forelå ingen dokumentasjon eller vurdering av dødsårsaken, men det var på det rene at Nyhus hadde en høy alder og at han fikk en alvorlig komplikasjon. Han hadde ikke hatt noen bedring i de 11 månedene som gikk fra skaden inntraff til han døde. Det ble aldri hevdet at dødsfallet til Nyhus var forårsaket av vevsprøven.

Hva gjaldt Stokkans situasjon er det dokumentert at han fikk en total endring av sin helsetilstand etter vevsprøven, og at han aldri kom seg etter dette. Hva gjelder Storo fungerte han i dagliglivet før hjerneblødningen, noe som bekreftes av innkomstjournalen. I følge Storos stedatter kom han seg aldri etter hjerneblødningen. I hele perioden etter blødningen var han fullstendig pleietrengende, noe som også filmen av ham som ble vist på TV-nyhetene ga et inntrykk av. Hans helsetilstand etter blødning bekreftes også av Helsetilsynets etterfølgende rapport. Sist vises det til at sakkyndig vitne Knut Gustav Wester har bekreftet at både Stokkan og Storo ble 100 % invalide etter hjerneblødningene.

De øvrige momenter som skal vektlegges etter de nevnte bestemmelsene taler også klart i de saksøktes favør. Flere av utsagnene er meningsytringer og/eller videreformidlet fra andre. Ved verdivurderinger skal det vesentlig mer til for at slike utsagn skal anses rettstridige. Det er glidende overganger mellom kategoriene verdivurderinger (meningsytringer) og faktapåstander. Jo større grad av fakta desto mer bevis kreves.

Eides rolle og de aktuelle handlingene tilsier at han må tåle et skarpt søkelys, herunder reaksjoner fra seere. Hensynet til Eide ble også ivaretatt i stor grad, særlig ved at både han og sykehuset fikk anledning til å komme til orde ved en rekke anledninger, dog uten at saksøker ønsket å benytte seg av denne retten. Det må anses på det rene at de saksøkte ikke har utvist noen form for uaktsomhet.

Det har aldri eksistert et rettslig objektivt redaktøransvar for publiseringer på nett. Hjemmelen for et objektivt erstatningsansvar for redaktører er nå også bortfalt ved endringen av straffeloven og skadeerstatningsloven.

Dersom redaktørene skal kunne holdes erstatningsansvarlig må de ha opptrådt uaktsomt, jf. skadeserstatningsloven § 3-6 a. Det er ikke ført bevis for at noen av redaktørene har opptrådt uaktsomt verken i forhold til publiseringene på TV 2 nyhetene og på TV2.no.

Redaktørene har heller ikke opptrådt uaktsomt med hensyn til leserkommentarer i tilknytning til artiklene på TV2.no og på TV2s Facebookside. Leserkommentarer på TV2.no ble fjernet i 2013, og Eide hadde i forkant ikke klaget på kommentarene som ble fjernet. Det var derfor ingen foranledning til å gjøre noe med dem. Hva gjelder kommentarer på Facebook ble de først påklaget av Eide ved saksanlegget. Siden det ble tvist om utsagnene og disse ikke kan ses uten at de aktivt letes opp, bør ikke TV 2 tvinges til å ta stilling til disse før retten har gjort det.

Ingen av de øvrige erstatningshemler som Eide har vist til kan gi grunnlag for å ilegge redaktørene et erstatningsansvar. Verken EMK eller EØS-avtalen inneholder regler som pålegger Norge å ha regler om objektivt redaktøransvar. Disse regelsettene kan uansett ikke fungere som internrettslige hjemler for straff eller erstatning om de ikke er implementert riktig i norsk intern rett.

Det bestrides at det foreligger noe ulovfestet prinsipp om objektivt ansvar for redaktører. Dette særskilte ansvaret har tidligere vært lovfestet. Ulovfestede prinsipper oppstår ikke ved å være lovfestet.

Uansett om ehandelsloven skulle komme til anvendelse rekker ikke den lenger enn det som allerede følger av skadeserstatningsloven. Terskelen for skyld er her høyere enn etter skadeserstatningsloven idet det her er et krav om grov uaktsomhet.

Det foreligger etter dette ingen ærekrenkelser, langt mindre noen rettsstridige ærekrenkelser, og vilkårene for oppreisning er for øvrig ikke oppfylt verken for journalistene, redaktørene eller TV 2 AS.

De erstatningsbeløp som saksøker har nevnt, er uten faktisk og rettslig grunnlag. Det er ikke krevd erstatning for økonomisk tap. Dersom vilkårene for oppreisningserstatning foreligger, må erstatningsbeløpet settes til null.

De saksøkte nedla etter dette følgende felles påstand:

1. De saksøkte frifinnes.
2. Per Kristian Eide dømmes til å betale sakens kostnader til TV 2 AS, Olav T. Sandnes, Alf Ivar Hildrum, Jan Ove Årsæther, Bård Espen Hansen, Per Niklas Lysvåg, Sophie Lund Aaserud, Hanne Taalesen, Jens Christian Nørve og Øyvind Brigg.

Rettenns vurdering:

Retten vil først behandle spørsmålet om TV 2s nyhetssendinger og nyhetsartikler på TV2.no kan danne grunnlag for oppreisningserstatning.

Rettslig utgangspunkt:

Saken gjelder krav om oppreisningserstatning for ærekrenkelser, jf. skadeerstatningsloven § 3-6a, som lyder:

"Den som uaktsomt har satt frem en ytring som er egnet til å krenke en annens æresfølelse eller omdømme, skal yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten ut fra den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art som retten finner rimelig. Dersom den krenkede døde mindre enn 15 år før krenkelsen etter første ledd fant sted, kan krav om oppreisning settes frem av hans nærmeste.

En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyllestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivaretatt ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget.

Reglene i § 3-6 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende."

Bestemmelsen ble endret ved lov av 19. juni 2015 nr. 65 og tråde i kraft 1. oktober 2015. Av forarbeidene til bestemmelsen fremgår at den er ment å videreføre gjeldende rett. Første ledd første og andre punktum i § 3-6a viderefører deler av den tidligere skadeserstatningslovens § 3-6 uten andre realitetsendringer enn dem som var nødvendige som følge av at ærekrenkelser ble avkriminalisert i straffeloven 2005. I merknadene til § 3-6a i lovforarbeidene, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 488-489, heter det bl.a.:

"Det er ikke ment å endre dagens rettstilstand. Formålet med bestemmelsen er å gi rettsanvenderene bedre veiledning enn den som gis i § 3-6, slik bestemmelsen lyder i dag. Behovet for en mer oppdatert bestemmelse skyldes i første rekke den betydelige innflytelsen EMK og EMDs praksis har hatt og har på den norske rettstilstanden på området, men også at § 3-6 ville ha gitt enda mindre veiledning enn i dag om henvisningene til vilkårene for straff for ærekrenkelser ble tatt ut, uten at det ble foretatt ytterligere endringer."

Spørsmålet om det foreligger en ærekrenkelse som kan gi grunnlag for oppreisningserstatning, reiser tre hovedspørsmål: For det første hvordan det aktuelle utsagnet skal tolkes. For det andre om utsagnet er ærekrenkende. For det tredje om

ærekrenkelsen ansees berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfriheten, jf. § 3-6 a annet ledd (rettsstridsvurdering).

Nærmere om redaktøransvaret i henhold til skadeserstatningsloven

Det strafferettslige redaktøransvaret er en form for objektivt ansvar. I tidligere straffelov (1902) var hjemmelen inntatt i § 431, mens hjemmelen i ny straffelov, som trådte i kraft 1. oktober 2015, er inntatt i § 269.

Før lovendringen var det strafferettslige ansvaret for redaktører også knyttet til den tidligere erstatningsbestemmelsen i skadeserstatningsloven § 3-6. I bestemmelsen het det at den som krenket en annens ære "så fremt han har utvist uaktsomhet eller vilkårene for straff ellers er tilstede", også skal betale erstatning. Gjennom henvisning til straff, ble redaktørens erstatningsrettslige ansvar tilsvarende det strafferettslige ansvaret etter tidligere straffelovs § 431. Ved endringen av straffeloven og skadeserstatningsloven forsvant koblingen mellom skadeserstatningsloven og straffeloven. Etter at koblingen forsvant gjelder redaktørens kontrollansvar (objektive ansvar) kun straffeansvaret og ikke erstatningsansvaret. Etter det retten kan se, er ikke denne endringen nærmere diskutert i forarbeidene.

Retten legger til grunn at partene er enige om at hjemmelen for det objektive redaktøransvaret i skadeserstatningsloven falt bort ved den nevnte lovendringen. Det følger av dette at dersom en redaktør skal holdes erstatningsrettslig ansvarlig etter skadeserstatningsloven, må vedkommende ha opptrådt uaktsomt, jf. skadeserstatningsloven § 3-6a. Eide har i sitt sluttinnlegg anført at samtlige redaktører prinsipielt er ansvarlig på subjektivt grunnlag (uaktsomhet). Med unntak av redaksjonssjef Lysvåg ble det ikke under hovedforhandlingen nærmere redegjort for hva et slikt grunnlag bygger på i forhold til publiseringene på TV 2-nyhetene og TV2.no. Retten legger etter dette til grunn at ingen av de saksøkte redaktørene, med unntak av Lysvåg, hadde faktakunnskap om saken i en slik grad at de har opptrådt uaktsomt ved publiseringene på TV-nyhetene og på TV2.no i relasjon til skadeserstatningsloven § 3-6 a.

Retten vil derfor i det følgende ta utgangspunkt i erstatningssøksmålet som er rettet mot Lysvåg, Aaserud, Taalesen og Nørve ved vurderingen av om vilkårene for å idømme oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-6 a er tilstede. Retten vil senere komme tilbake til om det er andre rettslige grunnlag som kan gi hjemmel for et oppreisningskrav mot de øvrige redaktørene.

Et eventuelt erstatningsansvar for TV 2 AS må forankres i skadeserstatningsloven § 3-6a tredje ledd, jf. 3-6 tredje ledd.

Tolkning av publiseringene:

Eide har vist til at både nyhetsinnslagene og nettartiklene må tolkes isolert, mens de saksøkte har vist til at det ved tolkningen skal ses hen til alt TV 2 har publisert om saken på nett og på TV-nyhetene i den aktuelle perioden.

Et særlig spørsmål som her også reiser seg, er om publiseringer som fremkommer i to ulike nyhetskanaler, henholdsvis på TV og nett, skal tolkes samlet. Ofte vil disse ulike nyhetskanalene nå ut til forskjellige grupper av mennesker. Etter det retten kan se, er ikke dette spørsmålet direkte avgjort i rettspraksis.

I en Høyesterettsdom inntatt i Rt. 2002 side 764 (Nordlandsposten), som gjaldt påstand om ærekrenkelses fremsatt i en avis, ble følgende uttalt om rammen for tolkningen på side 771:

"Ved tolkningen er det etter min mening nødvendig å se utsagnene i sammenheng med reportasjene som helhet, også de utsagn som en enstemmig lagmannsrett ikke fant grunnlag for å mortifisere."

I Rt. 2003 side 233 (minnefonddommen) i avsnitt 54, som gjaldt påstand om ærekrenkelses fremsatt i nyhetsinnslag på TV 2, ble det uttalt følgende om tolkningen:

"Man kan ikke ved tolkningen begrense seg til en isolert bedømmelse av de påståtte ærekrenkende utsagn. Disse må sees i sammenheng med hele den reportasjen de er en del av. I en viss utstrekning må det også sees hen til andre reportasjer som presseorganet har om vedkommende tema, men det er – for denne sakens vedkommende – ikke grunn til på generelt grunnlag å gå nærmere inn på problemstillingen."

I Rt. 2014 side 445 (ambulansesjåførsaken), avsnitt 115, som gjaldt påstand om ærekrenkelses fremsatt i en avis, ble det slått fast at de aktuelle utsagnene måtte vurderes på bakgrunn av avisens samlede dekning av saken.

Slik retten ser det har ikke spørsmålet om rammen for tolkningen betydning for det resultatet retten her skal komme frem til, idet det uansett ved den senere rettsstridsvurderingen skal ses hen til TV 2s samlede dekning av saken. Som også påpekt i Rt. 2014 side 1170 (Avisen Nordland) i avsnitt 90 er det en flytende overgang mellom tolkning og rettsstrid. Retten vil derfor i det følgende vurdere hvilket hovedinntrykk publiseringene både på TV-nyhetene og TV2.no skapte, og videre om publiseringene sett under ett gir uttrykk for et meningsinnhold som samsvarer med de beskyldningene Eide har bygget sitt søksmål på.

Eide har vist til at hovedbeskyldningen som rettes mot ham, er at *han har utført sterkt klanderverdige handlinger som har skadet pasienter*. I følge Eide fanger denne beskyldningen opp flere ulike tolkningsvarianter av publiseringene. De fire øvrige beskyldningene Eide har vist til skal blant annet være med på å danne grunnlaget for hovedbeskyldningen.

Siden det er på det rene at beskyldningene ikke er fremsatt i rene ord, må et slikt tolkningsresultat i tilfelle måtte bero på en helhetlig vurdering ikke bare av det som er

skrevet og uttalt, men også overskrifter og bildebruk. Utsagnene kan ikke undergis en ren ordfortolkning, men må tolkes i lys av hvordan en ordinær TV-seer og nettavisleser vil oppfatte utsagnene i den kontekst de er framsatt, jf. minnefonddommen. Selv om det ikke må legges noe mer i publiseringene enn det som objektivt vurdert måtte fremgå, kan også fremsettelse av insinuasjoner og mistanker rammes av ansvar etter skadeserstatningsloven § 3-6 a.

Retten vil først vurdere alle nyhetsoppslag på TV og på nett i den aktuelle perioden, uavhengig av hvilke publiseringer det er anført at den enkelte saksøkte har medvirket til. Retten kommer senere tilbake til den enkelte saksøktes konkrete ansvar.

Retten er ikke i tvil om at det ved publiseringene ble reist kritikk mot Eide for hans håndtering av pasienter i forbindelse med forskningsprosjektet. Første spørsmål er om kritikken av Eide har karakter av å være en beskyldning, og hva det nærmere innholdet av hovedbeskyldningen eventuelt er.

Etter rettens syn etterlater publiseringene, sett under ett, et hovedinntrykk hos den alminnelige TV-seer/leser av at Eide beskyldes for å ha utført sterkt klanderverdige handlinger som har skadet pasienter. Når det gjelder det nærmere innholdet av denne beskyldningen vil retten i det følgende gjennomgå de fire øvrige beskyldningene som Eide mener fremgår av publiseringene, og som Eide mener bygger opp under denne hovedbeskyldningen.

Eide har gjort inngrep i hjernen kun for forskning (beskylding 2)

I første nyhetssending den 6. desember 2012 ble det uttalt at: "*Kirurg tok ut biter av hjernen på til sammen 122 pasienter*", samtidig som det ble vist bilde og navn av Eide som den som hadde tatt alle vevsprøvene. I samme sending uttalte journalist Aaserud at hun hadde reist til London for å undersøke hva slags praksis de hadde med å ta vevsprøver av hjernen kun for forskning. Deretter fulgte flere intervjuer med utenlandske nevrologer, hvor de blant annet uttalte at de ikke ville tatt vevsprøver av hjernen kun for forskning.

Dagen etter, den 7. desember, fulgte det flere nyhetssendinger der flere politikere ble intervjuet, og hvor de blant annet uttalte at de var rystet over at det var tatt ut biter av hjernen kun for forskning. Opplysningen om at Eide hadde tatt vevsprøver ("biter") av hjernen til 122 pasienter fremgikk i minst 18 av TV-innslagene fra den 6. til den 20. desember. At vevsprøven av de 122 pasientene kun ble gjort for å forske ble uttalt i minst ti av disse sendingene. Samtidig med at vevsprøven ble omtalt, ble det vist et bilde av en animasjon som skulle fremstille den aktuelle vevsprøvetakingen. Animasjonen viste at en nål ble stukket inn i en menneskehjerne. Animasjonen ble vist i totalt 16 TV-innslag fra den 6. til den 11. desember. I flere av sendingene ble animasjonen vist flere ganger.

Det ble ikke i noen av nyhetsinnslagene fra den 6. til 20. desember gitt opplysninger om at det var andre grunner til at denne gruppen med 122 pasienter var på sykehuset da vevsprøven av hjernen ble tatt. Ved at det kun var disse opplysningene som ble gitt om

vevsprøvetakingen, ble det etter rettens syn skapt et inntrykk av at det var gjort inngrep i hjernen slik som vist i animasjonen, kun for å ta vevsprøven. En prøve som igjen kun ble tatt for å forske.

Spørsmålet er videre om pasienthistoriene som ble presentert om Storo og Stokkan ved flere av publiseringene medførte at det likevel ble skapt et annet inntrykk av omstendighetene rundt vevsprøvetakingen av pasientene.

I den første nyhetssendingen den 6. desember ble det uttalt følgende: "*Da Knut-Johan Storo var inne til en rutineundersøkelse tok kirurgen ut vevsprøver av hjernen hans, kun for å forske. Nå er han uten språk og ett hundre prosent pleietrengende*". Videre fremgår det av sendingen at rutineundersøkelsen som Storo skulle til, var for å måle trykket i hodet. Hvordan en slik trykkmåling ble foretatt ble det ikke sagt noe om i innslaget.

I den sammenhengen ordet rutineundersøkelse her ble brukt ble det etterlatt et inntrykk av at *rutine* var relatert til Storo. Bruken av ordet *undersøkelse* ga videre et inntrykk av at det Storo skulle gjøre på sykehuset var noe pasienter ofte gjør på et sykehus. Betegnelsen *rutineundersøkelse* gir derfor etter rettens syn ikke et inntrykk av at Storo skulle gjennomføre et operativt kirurgisk inngrep. Det fremgår videre i sendingen at Storo skulle måle trykket i hodet, men retten legger i denne sammenheng til grunn at det ikke er allmenkjent hvordan en trykkmåling av hodet foregår, ei heller at en slik trykkmåling forutsetter et operativt inngrep i hjernen.

På den annen side stilte journalisten, under TV-innslagene den 6. og 7. desember Storos kone Karin Bordewich spørsmål om Storo hadde sagt ja til at det ble tatt vevsprøver *under operasjonen*. Selv om ordet rutineundersøkelse ikke ga inntrykk av at det skulle skje et operativt inngrep, trekker spørsmålstillingen her i retning av at Storo skulle ha et operativt inngrep i forbindelse med trykkmålingen av hodet. I samme retning trekker det at det i to nettartikler som ble publisert den 6. desember, ble utalt at vevsprøven av Storo ble tatt samtidig med at det ble lagt inn en trykkmåler i hodet hans.

I de senere nyhetssendingene som fulgte på TV om Storo, ble det gjentatt at Storo skulle til rutineundersøkelse, og at det gjaldt trykkmåling av hodet, uten at ordet operasjon ble nevnt eller at det ble sagt noe om hvordan en trykkmåling av hodet ble foretatt. I enkelte av sendingene ble det uttalt at Storo *bare* skulle inn til en rutineundersøkelse. Bruken av ordet *bare* forsterket inntrykket av at rutineundersøkelsen Storo hadde vært på var av bagatellmessig karakter.

Til tross for at ordet rutineundersøkelse ble brukt i beskrivelsen av historien til Storo, er retten under tvil kommet til at TV-sendingene og nettartiklene samlet etterlot et inntrykk av at vevsprøven som ble tatt av Storo skjedde i forbindelse med et annet operativt inngrep i hjernen.

I den første nyhetssendingen hvor Stokkan ble omtalt, den 7. desember, fremgikk det at han fikk en alvorlig hjerneskade som følge av vevsprøven. Tilsvarende som for Storo ble det vist til at Stokkan skulle inn til rutineundersøkelse da han ble innlemmet i forskningsprosjektet hvor vevsprøven ble tatt, og at vevsprøvene av hjernen kun ble tatt for å forske. I flere nyhetssendinger den 8. desember ble det gjentatt at Stokkan hadde fått en alvorlig hjerneblødning etter at Eide "tok ut en bit av hjernen hans". De påfølgende dagene var det flere nyhetsinnslag om forskningssaken, hvor det ble vist bilde og film av Stokkan og Storo, og hvor det samtidig ble uttalt at to av de 122 pasientene Eide hadde tatt ut biter av hjernen til hadde fått alvorlig hjerneskade.

I motsetning til Storo ble det for Stokkans del ikke sagt noe om hva rutineundersøkelsen besto i, eller under hvilke omstendigheter vevsprøven ble tatt, før i nyhetssendingene den 19. og 20. desember. Det fremgikk av disse sendingene at Stokkan skulle ha en trykkmåling av hjernen da han ble med i forskningsprosjektet. Dette var etter rettens syn ikke egnet til å endre det inntrykk som allerede var skapt gjennom en rekke nyhetssendinger fra den 7. desember, om at Stokkan hadde gjennomført et inngrep i hjernen kun for å ta vevsprøven, som igjen kun ble gjort for forskning.

I en nyhetssending den 11. desember ble det for første gang omtalt hvordan trykkmåling av hodet foretas. Headline i sendingen var at OUS opererer inn en trykkmåler i hjernen fem ganger oftere enn i Sverige og Danmark. I starten av sendingen ble følgende uttalt:

"Rikshospitalet i Oslo, et av de mest anerkjente sykehusene i Norge. Her foregår det avansert forskning. Den siste uken har TV 2- nyhetene fortalt at minst to pasienter har blitt alvorlig hjerneskadet etter at det har blitt tatt ut vevsprøver av hjernen for å forske. Men det er ikke den eneste prosedyren på sykehuset som er omstridt".

Deretter ble det omtalt hvordan en trykkmåling foregår ved at det ble boret et hull i hodeskallen til pasienten. Samtidig ble det vist et animasjonsbilde av hvordan en ledning fra en datamaskin ble koblet til hjernen. I nyhetssendingene den 17. og 20. desember ble det vist til den samme animasjonen uten at det ble forklart noe om hvordan trykkmålingen rent faktisk foregikk. Det som her blant annet ble uttalt, var at det var Eides firma som solgte utstyr til en slik hjernetrykksmåling.

Slik retten ser det, medførte ikke omtalen av Storo, eller den senere beskrivelsen av hvordan trykkmålinger ble foretatt, at det ble gitt et annet inntrykk av omstendighetene rundt vevsprøvetakingen for pasientene i forskningsprosjektet. Det vises her til at det hverken under innslagene om Storo eller da metoden for trykkmålinger ble presentert, ble vist til at pasientene i forskningsprosjektet var inne på sykehuset for en tilsvarende trykkmåling eller operativt inngrep i hjernen.

Retten går deretter over til å vurdere om nettartiklene som ble publisert om saken, medførte at det likevel ble etterlatt et inntrykk av at vevsprøvene som ble tatt i

forskningsprosjektet, ble tatt samtidig med et planlagt operativt inngrep i hjernen til pasientene.

I de første nettartiklene som ble publisert fremkom det, i motsetning til i TV-sendingene, at pasientene som var med i forskningsprosjektet skulle gjennom et planlagt inngrep i hjernen, og at det var i denne forbindelse det ble tatt vevsprøver av hjernen.

Den første artikkelen som ble publisert på TV2.no den 6. desember hadde følgende overskrift: "*Fjernet biter av hjernen til pasienter og forskningsprosjekt førte til alvorlige hjerneskerader.*" Videre i ingressen het det: "*Karins mann var inne til en rutineundersøkelse. Det ødela livet hans. Nå er prosjektet stoppet.*". Sist i artikkelen ble følgende sitat fra forskningsdirektør ved OUS Erlend Smeland inntatt: "*Dette er en stor studie med over 100 pasienter. I forbindelse med hjerne operasjoner – som også ellers skulle ha blitt foretatt – så har man da tatt en prøve av hjernevev.*".

Senere samme dag ble det i en ny nettartikkel linket til en redegjørelse fra OUS, hvor det i selve linken fremgikk følgende: "*I en redegjørelse torsdag kveld skriver OUS at pasientene var informert om risiko forbundet med prosjektet.*" I selve redegjørelsen fra OUS, sto det blant annet at vevsprøvene var tatt under operative inngrep i hjernen som allerede var planlagt i behandlings - og diagnostikkøyemed. Det ble linket til denne redegjørelsen fra OUS i flere av nettartiklene som ble publisert i de påfølgende dagene.

I en nettartikkel publisert den 7. desember kl. 16.45 med overskriften: "*OUS om skandaleprosjektet: - Prøven gir minimal tilleggsskade. Oslo universitetssykehus erkjenner at hjerneforskning medfører risiko for pasientene.*", ble det i siste del av artikkelen innatt følgende uttalelse fra Eide: "*Det er viktig å understreke at disse er tatt under operative inngrep i hjernen som allerede var planlagt i behandling og diagnostikkøyemed. Det er ikke gjort inngrep kun for å ta prøver til bruk i forskning.*"

Etter rettens syn var ikke disse artiklene egnet til å endre det inntrykk som ble skapt i nyhetssendingene på TV om vevsprøvetakingen av pasientene i forskningsprosjektet. Kun to av de i alt 16 nettartiklene som ble publisert om forskningssaken i perioden 6. til 19. desember, inneholdt opplysninger direkte i teksten om at vevsprøvene ble tatt i forbindelse med et planlagt operativt inngrep i hjernen. I de nevnte artiklene ble ikke opplysningene fremhevet i teksten på en måte som i særlig grad kunne fange leseren, eksempelvis ved bruk av overskrifter eller ingresser. At det i flere nettartikler ble linket til en redegjørelse fra sykehuset, hvor det var uttalt at vevsprøven ble tatt i forbindelse med et planlagt operativt inngrep i hjernen, var heller ikke egnet til å endre det inntrykket som var skapt i TV-sendingene. Det vises i denne sammenheng til at det i selve linken i artikkelen, ikke sto noe om i hvilken forbindelse vevsprøven ble tatt, kun at OUS hevdet at pasientene var orientert om risiko ved forskningsprosjektet. Leserne fikk således ingen særlig oppfordring til å gå inn på linken for å finne ut av under hvilke omstendigheter vevsprøven ble tatt.

Beskyldningene som ble rettet mot Eide ble de første dagene forsterket av at det verken i de første nyhetssendingene eller på TV2.no ble opplyst at forskningsprosjektet var vurdert og godkjent av REC. Dette kom først indirekte fram i det sjette nyhetsinnslaget om saken den 7. desember under et intervju med etikkprofessor Jan Helge Solbakk. Samme intervju ble gjengitt i den syvende nettartikkelen om saken som ble publisert den 7. desember. Dagen før ble det i en nettartikkel linket til redegjørelsen fra OUS, hvor det fremgikk at prosjektet var godkjent.

Daværende leder for Stortinget helse - og omsorgskomite Bent Høie, uttalte under et intervju med TV2 den 7. desember, at man måtte finne svar på om dette var et godkjent prosjekt og hvem som hadde godkjent det. Denne uttalelsen forsterket det inntrykket som ble skapt de første dagene av at forskningsprosjektet kanskje ikke hadde den nødvendige godkjenning fra myndighetene.

Oppsummeringsvis er retten kommet til at det ble skapt et inntrykk av at Eide hadde gjort inngrep i hjernen til pasientene i forskningsprosjektet kun for å forske.

Pasientene ble fremstilt som friske mennesker som skulle til rutineundersøkelse (beskyldning 2)

Det er verken i nyhetsinnslagene eller nettartiklene uttalt at pasientene som var med i forskningsprosjektet var friske. Spørsmålet er likevel om TV 2s publiseringer etterlot et inntrykk av at deltakerne i forskningsprosjektet var friske.

Som nevnt fremgikk det ikke av nyhetssendingene om det var andre grunner til at pasientene i forskningsprosjektet var på sykehuset da vevsprøven ble tatt. På den annen side ble deltakerne i forskningsprosjektet konsekvent omtalt som pasienter. Bruken av betegnelsen pasient var på en side egnet til å etterlate et inntrykk av at de som var med på forskningen ikke var friske. På den annen side vil enhver som er inne på et sykehus, uansett om det gjelder en stor eller liten utredning eller behandling bli omtalt som pasienter i relasjon til sykehuset.

Den eneste gangen det fremkom opplysninger om pasientenes helsesituasjon i TV-sendingene var i det første TV-innslaget den 6. desember, hvor forskningsdirektør ved OUS, Erlend Smeland uttalte følgende i et intervju: *"I og med at dette er pasienter med potensiell hjernelidelse..."*. Det samme intervjuet ble også sendt morgenen etter i en nyhetssending den 7. desember. Et sitat fra Smeland ble også publisert i den første nettartikkelen om saken den 6. desember hvor det fremgikk at vevsprøvene var tatt i forbindelse med planlagte hjerneoperasjoner. Isolert sett etterlot uttalelsene fra Smeland et inntrykk av at pasientene i prosjektet hadde en sykdom knyttet til hjernen.

Videre ble det i en nettartikkel publisert den 7. desember under hovedoverskriften: *"OUS om skandaleprosjektet: Prøven gir minimal tilleggsskade Oslo universitetssykehus erkjenner at hjerneforskning medfører risiko for pasientene"*, sist i artikkelen under overskriften: *"Studie stanset"*, var det inntatt følgende:

"Forskningsprosjektet er rettet mot personer med forhøyet trykk i hjernen eller voksenhydrocephalus, bedre kjent som vannhode. Ifølge sykehuset er dette en økende pasientgruppe, og dagens behandlingsmetoder gir dårlig prognose. Sykdommen kan medføre invaliditet eller død. « ... vevsprøven gir en minimal tilleggsskade», skriver sykehuset på sine nettsider når de sammenligner med tilsvarende operasjoner der det ikke tas denne typen prøver. Det ligger mye viktig kompetanse i miljøet som gjennomfører denne studien og det er et stort behov for mer kunnskap rundt disse sykdommene, sier forskningsdirektør Erlend Smeland."

Som nevnt over ble det også i flere nettartikler linket til redegjørelsen fra OUS, hvor det fremgikk at pasientgruppen i forskningsprosjektet hadde en alvorlig hjernesykdom.

Utover dette ble det ikke i de resterende 14 nettartiklene eller i de øvrige 31 nyhetssendingene om forskningssaken fram til 20. desember, gitt opplysninger om helsesituasjonen til pasientene som hadde deltatt i forskningsprosjekt. Sett hen til det begrensede omfang og form som opplysningene fra Smeland fremkom i, ble det etter rettens syn ikke etterlatt et inntrykk av at pasientene i forskningsprosjektet var alvorlig syke. Linken som ble gjort til OUS sin redegjørelse om forskningsprosjektet endret heller ikke dette.

Etter rettens syn etterlot TV-sendingene og nettartiklene om Stokkan et inntrykk av en relativt frisk eldre mann. Hans sønn Bård Stokkan uttalte i den først nyhetssendingen den 7. desember følgende om farens situasjon før vevsprøven ble tatt: *"Pappa var førstemann opp her i huset, kokte kaffe, sommer/høst satte seg utpå terrassen. Så han var i daglig virke."* Samtidig ble det vist et bilde av Stokkan hvor han fremsto som en eldre smilende mann. Samme sitat fra sønnen ble inntatt i første nettartikkel om Stokkan den 7. desember. At det ved flere av TV-innslagene og nettartiklene om Stokkan ble uttalt at han *"bare skulle inn til rutineundersøkelse"*, var også med på å forsterke inntrykket av at Stokkan var en eldre mann, uten alvorlige helseplager før vevsprøven ble tatt. Det var som nevnt først i nyhetssendinger den 19. og 20. desember at det ble uttalt at Stokkan skulle ha en trykkmåling av hjernen da vevsprøven ble tatt.

Om Storos helsesituasjon, før vevsprøvetakingen, ble følgende uttalt i den første TV-sendingen og nettartikkelen om ham den 6. desember: *"Knut hadde slitt med hodepine og dårlig balanse. Det var foreløpig ikke snakk om noen behandling."* Som nevnt over fremgikk det av samme nyhetssending og nettartikkel at Storo skulle på sykehuset for å måle trykket i hodet. Tilsvarende som for Stokkan ble det ved flere av TV-innslagene og nettartiklene som omhandlet Storo uttalt at han skulle til rutineundersøkelse, og flere ganger med tilføyelsen av ordet *bare*. Til tross for at det fremgikk at Storo skulle måle trykket i hodet ble det etter rettens syn skapt et inntrykk av at Storos helsemessige plager ikke var av alvorlig karakter.

Selv om begrepet rutineundersøkelse bare ble brukt i relasjon til Storo og Stokkan, bidro deres pasienthistorier likevel til å etterlate et inntrykk av at pasientene som var med i forskningsprosjektet ikke var alvorlig syke.

Daværende pasientombud Knut Fredrik Thorne uttalte i en studiodebatt på TV-nyhetene den 7. desember: *"Nei det er klart jeg reagerer på det som her fremkommer. Her er det pasienter som da har blitt alvorlig skadet. Det er forsket på hjernen deres, friske hjerner. Det er tatt prøver uten noen medisinsk begrunnelse for å ta disse prøvene. Så det er klart at dette er rystende å se."* Thornes uttalelse om at det var friske hjerner det ble forsket på, ble ikke korrigert av TV 2 verken under eller etter sendingen. Innslaget var derfor egnet til å forsterke inntrykket av at pasientene ikke var alvorlig syke.

Oppsummeringsvis er retten kommet til at det ikke ble etterlatt et inntrykk av at pasientene i forskningsprosjektet var friske, men at de helsemessige plagene de hadde ikke var av alvorlig karakter. Tilsvarende inntrykk ble skapt rundt Storos og Stokkans helsemessige situasjon før vevsprøvetakingen.

Eide la Storo i koma og ødela livet hans (beskylding 3)

Som nevnt over, ble det i flere av TV-innslagene og nettartiklene om Storo vist til at han som følge av vevsprøven fikk en hjerneblødning som igjen ga ham en alvorlig hjerneskada. Han ble beskrevet som fullstendig pleietrengende ved at han hadde mistet språket, fikk mat intravenøst og måtte ha hjelp til alt. Samtidig ble det under de fleste nyhetsinnslagene om ham vist et filmopptak hvor han lå i en sykeseng og jamret seg, og hvor han fremsto som relativt kontaktløs. Slik retten har oppfattet det, er det ikke bestridt av de saksøkte at det ved publiseringene om Storo var ment å belyse at hans situasjon på pleiehjemmet i desember 2012 skyldtes vevsprøven og hjerneblødningen tidligere samme år.

Både i et TV-innslag den 8. desember og i en nettartikkel den 6. desember, ble det uttalt at det var vevsprøven som *"ødela livet til Storo"*. Eides navn og bilde ble vist ved de samme publiseringene, samtidig som det ble uttalt at det var Eide som hadde tatt alle vevsprøvene. På bakgrunn av denne fremstillingen ble det skapt et inntrykk av at Eide ble beskyldt for å ha ødelagt livet til Storo ved å ta en vevsprøve av hjernen hans.

Beskyldningen om at Eide hadde ødelagt livet til Storo, ble forsterket av at det i TV-sendingene den 6. og 7. desember ble etterlatt et inntrykk av at det var usikkert om Storo hadde vært kjent med at det ble tatt en vevsprøve av hjernen hans. I det nevnte TV-innslaget spurte journalist Aaserud Storos kone Bordewich om Storo var klar over at det skulle tas en vevsprøve av hodet hans. Bordewich svarte da følgende: *"Nei, det har det ikke vært snakk om som jeg vet. Nei"*. Denne delen av intervjuet med Bordewich ble gjengitt i en nettartikkel publisert den 6. desember kl. 21.39.

Retten kan ikke se at dette inntrykket ble svekket av at Aaserud senere i de to samme TV-innslagene stilte forskningsdirektør Smeland spørsmål om han var sikker på at alle de 122 pasientene hadde vært fullstendig klar over hvilken risiko de løp når de sa ja til å bli med i

forskningsprosjektet. Storo ble ikke nevnt i det etterfølgende intervjuet med Smeland, og det ble derfor ikke skapt et inntrykk av at det var feil det Storos kone uttrykte tidligere i nyhetssendingen.

At det i en nettartikkel publisert den 6. desember kl. 23.45 ble linket til OUS sin hjemmeside, hvor det i linken fremgikk at OUS hevdet at pasientene var informert om risiko ved prosjektet, endret heller ikke det inntrykket som ble skapt ved intervjuet av Storos kone. Linken fremsto som en henvisning til et partsinnlegg fra OUS, og var ikke egnet til å veie opp det inntrykk som allerede var skapt om Storos eventuelt manglende kunnskap om vevsprøven. Det vises i denne sammenheng til at det i den samme nettartikkelen fra TV 2s side ble hevdet at påstanden fra OUS var stikk i strid med det Storos kone hevdet.

I en nyhetssending den 8. desember uttalte nyhetsoppleseren at advokat Geir Lippestad hevdet at det var etisk problematisk at det var tatt hjerneprøver uten at pasienten hadde fått vite om det. Det samme ble gjentatt av en annen nyhetsoppleser under et nytt nyhetsinnslag samme morgen. I en nettartikkel publisert samme dag fremgikk det også at Lippestad mente det var etisk problematisk at det var tatt hjerneprøver uten at pasientene viste om det. Disse uttalelsene forsterket det inntrykket som ble skapt om at det var usikkert om Storo hadde vært klar over at det ble tatt en vevsprøve av hodet hans.

Når det innledningsvis som her både via TV og nett ble skapt et inntrykk av at det var usikkert om Storo hadde vært klar over at vevsprøven ble tatt, må det for at dette inntrykket ikke skal kunne feste seg hos den alminnelige TV-seer/nettleser, gå klart fram ved de senere publiseringene at førsteinntrykket som ble skapt om Storo, var feil. Dette gjelder i særlig grad når det som her ble skapt et inntrykk ved bruk av sterke dramaturgiske virkemidler, hvor det blant annet ble vist en film av Storo mens han lå og stønnet i en sykeseng, mens en sterkt preget ektefelle satt ved siden av.

Selv om dekningen av saken etter hvert dreiet fokus over på blant annet innholdet i samtykkeskjemaene, og om risikoen ved vevsprøven ble kommunisert til pasientene eller ikke, ble det ikke på noe tidspunkt i de senere publiseringene uttalt at påstanden om at Storo kanskje ikke viste at det ble tatt en vevsprøve av ham, var feil.

Retten har etter dette kommet til at publiseringene etterlot et inntrykk av at Storo som følge av vevsprøven hadde fått en alvorlig hjerneskade som gjorde at han var blitt fullstendig pleietrengende, og at det var usikkert om han hadde samtykket til at vevsprøven ble tatt. Videre at Eide kunne klandres for dette hadde skjedd.

Eide påførte Stokkan en alvorlig hjerneskade så han havnet i rullestol og aldri kom tilbake fra sykehjemmet (beskyldning 4)

Som nevnt over, fremgikk det i både nyhetsinnslagene og nettartiklene om Stokkan at han som følge av vevsprøven hadde fått en alvorlig hjerneskade, og at han før vevsprøven hadde vært en relativt oppegående eldre mann uten alvorlige helseplager. Sønnen Bård

Stokkan ble i en nyhetssending og i en nettartikkel den 7. desember sitert på følgende uttalelse: *"..Som sagt, pappa sitter jo nå med hjerneskade på Bråseth og vi har mistet store deler av vår pappa."* Og videre: *"han var oppegående den 25. mars og nå sitter han i rullestol"*. Retten har forstått det slik at de saksøkte ikke har bestridt at publiseringene mente å formidle at Stokkans situasjon i desember 2012 skyldes vevsprøven og hjerneblødningen.

Eide ble fremstilt med navn og bilde både på TV og nett i forbindelse med de publiseringene som omhandlet Stokkan, og det framgikk klart at det var Eide som hadde tatt vevsprøven av Stokkan i forbindelse med forskningsprosjektet. Både i TV-innslagene og i nettartiklene ble Bård Stokkan foreholdt at Eide i en redegjørelse til Helsetilsynet hadde uttalt at hans far hadde kommet seg godt etter komplikasjonene. Bård Stokkan ble deretter sitert på følgende: *"Pasienten har i forløpet kommet seg godt?! Han har jo ikke kommet seg godt når han var oppegående den 25. mars og nå sitter han i rullestol. Han har en hjerneskade, han har ikke kommet seg godt sier Bård opprørt. "*

Basert på dette ble det skapt et inntrykk av at vevsprøven som Eide hadde tatt, hadde ført til at Storo i desember 2012 hadde en hjerneskade som igjen hadde ført til at han ble sittende i rullestol. Beskyldningen mot Eide ble forsterket av at det ble etterlatt et inntrykk av at Eide kom med feil- /misvisende opplysninger da han i sin redegjørelse til Helsetilsynet uttalte at Stokkan hadde kommet seg fint etter komplikasjonene.

Eide drepte kanskje Nyhus (beskyldning 5)

I den første nettartikkelen den 6. desember fremgikk det følgende:

"TV 2 kjenner historiene til tre av pasientene. For ingen av disse pasientene var vevsprøven en del av behandlingen eller utredningen, det var kun til forskning. To av dem ble påført hjerneblødning og store skader som følge av vevsprøven. Den siste pasienten er død, men det er uklart om det kan settes i sammenheng med vevsprøven".

Samme teksten ble inntatt i ni påfølgende nettartikler om forskningssaken fram til og med den 20. desember. Opplysningene var da inntatt i en faktaboks på første side i nettartiklene. Utover dette ble det ikke gitt noen opplysninger om den avdøde pasienten. Det fremgikk ingen opplysninger om denne pasienten under nyhetssendingene.

Etter rettens syn ble det ved publiseringene på TV2.no skapt en mistanke om at det *kunne* være en sammenheng mellom vevsprøven og dødsfallet til en pasient. At det samtidig, uten forbehold, ble uttalt at vevsprøven hadde medført store skader på to andre pasienter, var med på å underbygge en slik mistanke. I de aktuelle publiseringene fremgikk det klart at det var Eide som hadde tatt alle vevsprøvene, og det ble derfor etablert en mistanke om at det var Eides handlinger som kunne ha ført til at en pasient døde. Det er, slik retten ser det, ikke naturlig å forstå uttalelsene slik at Eide kanskje *drepte* en pasient, men det ble likevel

skapt et inntrykk av at det var en mulighet for at Eide kunne bebreides for at en av pasientene døde.

Oppsummering:

Som nevnt over, er retten kommet til at publiseringene samlet sett etterlot et hovedinntrykk av at Eide ble beskyldt for å ha utført sterkt klanderverdige handlinger som hadde skadet pasienter. I dette lå beskyldninger om at Eide hadde gjort inngrep i hjernen til pasienter kun for forskning. Videre at han ved disse inngrepene ødela livet til Storo og påførte Stokkan en alvorlig hjerneskade så han havnet i rullestol. Videre ble det skapt, en mistanke om at en pasient døde som følge av vevsprøven, og at Eide kanskje kunne bebreides for dette.

Det er etter rettens syn ikke tvilsomt at disse beskyldningene var egnet til å krenke Eides æresfølelse og omdømme, jf. skadeserstatningsloven § 3-6 a første ledd.

De enkelte saksøktes medvirkning til publiseringene:

Lysvåg

Retten har kommet til at Lysvåg har medvirket til publisering av alt TV 2 publiserte om forskningssaken på TV 2- nyhetene og på TV2.no i den aktuelle perioden saken gjelder. Dette utgjorde totalt 32 nyhetsinnslag på TV og 16 artikler på TV2. no. Flere av artiklene om saken på TV2.no ble også publisert på TV 2s Facebookside. Retten har i denne sammenheng lagt til grunn at Lysvåg på det aktuelle tidspunktet var redaksjonssjef for innenriksavdelingen i TV 2 som jobbet med forskningssaken, og videre at han hadde redaktøransvar for det som ble publisert fra denne avdelingen. Han forklarte i retten at han ledet journalistenes arbeid med forskningssaken, og at han i den forbindelse var aktivt med i den undersøkelsesfasen som foregikk før publiseringene.

Retten har kommet til at Lysvåg som følge av sin medvirkning til TV2 s publiseringer om forskningssaken, også har medvirket til fremsettelse av samtlige av de ærekrenkende beskyldningene som er gjengitt over.

Beskyldningen om at Eide hadde utført sterkt klanderverdige handlinger som hadde skadet pasienter, og at han har gjort inngrep i hjernen til pasienter kun for forskning, ble fremsatt i 27 av nyhetsinnslagene og i 14 artikler på TV2.no. Beskyldningen i tilknytning til Storo ble fremsatt i 23 av nyhetssendingene og i 15 av artiklene på TV2.no. Beskyldningen i tilknytning til Stokkan ble fremsatt i 10 av nyhetssendingene og i 8 av artiklene på TV2.no. Beskyldningen knyttet til en pasients død fremkom i 10 av nettartiklene på TV2.no.

Aaserud

Retten har kommet til at Aaserud fremsatte, eller medvirket til fremsettelse av, samtlige av de ærekrenkende beskyldningene som er gjengitt over. Aaserud var med på til sammen syv nyhetsinnslag og ni artikler på TV2.no om forskningssaken i perioden saken gjelder.

Beskyldningen om at Eide hadde utført sterkt klanderverdige handlinger som hadde skadet pasienter, at han har gjort inngrep i hjernen til pasienter kun for forskning, og beskyldningen i tilknytning til Storo, fremkom i nyhetsinnslag Aaserud medvirket til den 6., 7., 10., 12. og 13. desember. Den 7. desember var det totalt tre innslag som fremsatte disse beskyldningene. Videre fremkom de tre beskyldningene i ulike nettartikler publisert den 6., 7., 8., 10., 11., 12., 19. og 20. desember.

I ett av nyhetsinnslagene den 7. desember og i nyhetsinnslagene den 10., 12., og 13., desember fremkom i tillegg beskyldningen knyttet til Stokkan. Denne beskyldningen fremkom også i nettartiklene hun medvirket til den 7., 8., 11., 12., og 19. desember. Beskyldningen knyttet til en pasients død fremkom i de nettartiklene hun medvirket til 6. og 7. desember.

Taalesen

Retten har kommet til at Taalesen fremsatte eller medvirket til fremsettelse av samtlige av de ærekrenkende beskyldningene som er gjengitt over. Taalesen var med på tilsammen syv nyhetsinnslag og 10 artikler på TV2.no om forskningssaken i den perioden saken gjelder.

Beskyldningene om at Eide hadde utført sterkt klanderverdige handlinger som har skadet pasienter og at han hadde gjort inngrep i hjernen til pasienter kun for forskning fremkom i nyhetssendinger Taalesen medvirket til den 6., 7., 8., 11. og 20. desember. De samme beskyldningene fremkom i ulike artikler hun medvirket til på TV2.no den 6., 7., 8., 11., 17., 19. og 20. desember.

Beskyldningen i tilknytning til Storo fremkom i nyhetssendingene 7., 8. og 20. desember, og i nettartikler Taalesen medvirket til den 6., 7., 8., 11., 19. og 20. desember. Beskyldningen i tilknytning til Stokkan fremkom i nyhetssendinger hun medvirket til den 7. og 8. desember og i artiklene hun medvirket til den 7., 8., 11., 17., 19. og 20. desember. I artiklene publisert den 6., 7., 8., 11., 19. og 20. desember fremkom også beskyldningen om at det var en mulighet for at en pasient døde som følge av vevsprøven og at Eide kunne bebreides for dette.

Nørve

Retten har kommet til at Nørve fremsatte eller medvirket til fremsettelse av, samtlige av de ærekrenkende beskyldningene som er gjengitt over. Nørve medvirket i åtte nyhetsinnslag og fem artikler på TV2.no om forskningssaken i den perioden saken gjelder.

Beskyldningene om at Eide hadde utført sterkt klanderverdige handlinger som har skadet pasienter, og beskyldningen i tilknytning til Storo og Stokkan fremkom i ulike nyhetsinnslag som Nørve medvirket til den 7., 8., 19. og 20. desember. De samme beskyldningene framkom i nettartikler han medvirket til 7., 8. og 19. desember.

Beskyldningen om at Eide hadde gjort inngrep i hjernen til pasienter kun for forskning fremkom også i nyhetssendingene 7., 8. og 20. desember, og videre i artiklene publisert

7. og 8. desember. Beskyldningen om at det var en mulighet for at en pasient døde som følge av vevsprøven, og at Eide kunne bebreides for dette, fremkom i artikler Nørve medvirket til den 7., 8. og 19. desember.

Rettsstridsvurderingen (skadeserstatningsloven § 3-6 a annet ledd)

Rettslig utgangspunkt:

Hvorvidt oppreisningserstatning kan idømmes, beror på om utsagnene var rettsstridige, eller som det fremgår i § 3-6 a annet ledd: *"En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den ansees berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfriheten."*

Retten legger til grunn at skadeerstatningsloven § 3-6 a andre ledd har tatt sikte på å klargjøre den avveining som tidligere ble foretatt etter skadeerstatningsloven § 3-6 med hensyn til når en beskyldning etter omstendighetene var rettsstridig. Det skal ved anvendelsen av bestemmelsens annet ledd derfor legges vekt på tidligere rettspraksis knyttet til innholdet av rettsstridsvurderingen. Høyesterett har i dom inntatt i Rt. 2015 s. 746 avsnitt 58 også uttalt at andre ledd i den nye § 3-6 a gir god veiledning også for forståelsen av gjeldende rett før bestemmelsen trådte i kraft.

Ved vurderingen av om det er grunnlag for erstatning etter § 3-6 a annet ledd skal det foretas en bred vurdering hvor det skal ses hen til Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artiklene 8 og 10 og domstolspraksis tilknyttet forståelsen av disse rettighetene. I ambulansesjåførdommen avsnitt 101 til 105 ble følgende uttalt:

"(101) Idømmelse av oppreisning regnes klart som et inngrep i ytringsfriheten etter EMK artikkel 10. I norsk rett vurderes forholdet til EMK som et ledd i rettsstridsvurderingen. Dette innebærer at EMDs og Høyesteretts praksis i tilknytning til dette spørsmålet er de primære rettskilder når man skal ta stilling til hvilke ærekrenkende utsagn som er omfattet av ytringsfriheten, jf. EMK artikkel 10 og menneskerettsloven § 2 nr. 1, jf. § 3.

(102) EMK artikkel 10 nr. 1 fastslår at '[e]veryone has the right to freedom of expression'. Etter artikkel 10 nr. 2 kan statene begrense denne retten for å beskytte 'the reputation or rights of others'. Dersom inngrepet skal være konvensjonsmessig, må det være foreskrevet i lov, og være nødvendig i et demokratisk samfunn, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) side 161 og Rt. 2005 side 1677 avsnitt 63.

(103) Ikke bare ytringsfriheten er vernet av EMK. Etter artikkel 8 er også den enkeltes ære vernet. Disse to menneskerettighetene må derfor balanseres mot hverandre. Om denne avveiningen heter det i dommen Delfi mot Estland av 10. oktober 2013(EMD -2009 64569) avsnitt 81: "When examining the necessity of an interference in a democratic society in the interests of the 'protection of the reputation

or rights of others', the Court may be required to verify whether the domestic authorities struck a fair balance when protecting two values guaranteed by the Convention which may come into conflict with each other in certain cases, namely, on the one hand, freedom of expression protected by Article 10 and, on the other, the right to respect for private life enshrined in Article 8.."

(104) I Rt. 2003 side 928 Tønsberg Blad AS har Høyesterett i avsnitt 44 uttalt seg generelt om hvilke momenter som er relevante i rettsstridsvurderingen. Dommen er avsagt under dissens (4-1), men det var ikke uenighet om de generelle kriteriene. På vegne av flertallet uttaler førstvoterende: "... ved den konkrete avveiningen må foretas en vurdering etter flere kriterier. Av disse finner jeg grunn til å fremheve graden av allmenn interesse, beskyldningens karakter, derunder om beskyldningen klassifiseres som 'value judgment' eller 'factual statement', om den retter seg mot offentlig person eller privatperson, samt graden av aktsomhet, derunder om og eventuelt i hvilken utstrekning media på publiseringstidspunktet hadde holdepunkter i faktum for at påstanden var sann. Generelt vil ytringen ha et sterkt vern dersom den gjelder forhold av allmenn interesse, verdivurderinger, videreformidling, offentlig person, og det foreligger sterke holdepunkter for at påstanden var sann. Motsatt: Gjelder saken beskjednen allmenn interesse, faktapåstander, egen fremsettelse, privatperson, og det foreligger svake holdepunkter for at påstanden var sann, har ytringen et mindre sterkt vern."

(105) Dommen ble påklaget til EMD som ved dom 1. mars 2007 kom til at den innebar en krenkelse av EMK artikkel 10 nr. 1. EMD hadde imidlertid ingen innvendinger mot de vurderingskriterier Høyesterett hadde oppstilt. I Rt 2003 -928 Tønsberg Blad AS

Pressens frihet til å skrive om saker av offentlig interesse forutsetter imidlertid at den opptrer profesjonelt, redelig og i god tro -- "professionally and in good faith", jf. blant annet EMDs dom i saken Ziemiński mot Polen, 24. juli 2012, avsnitt 53. Dette er utdypet slik i EMDs dom i saken Axel Springer AG mot Tyskland avsnitt 93:

"The way in which the information was obtained and its veracity are also important factors. Indeed, the Court has held that the safeguard afforded by Article 10 to journalists in relation to reporting on issues of general interest is subject to the proviso that they are acting in good faith and on an accurate factual basis and provide 'reliable and precise' information in accordance with the ethics of journalism (see, for example, *Fressoz and Roire v. France* [GC], no. 29183/95, § 54, ECHR 1999-I; *Pedersen and Baadsgaard*, cited above, § 78; and *Stoll v. Switzerland* [GC], no 69698/01, § 103, ECHR 2007-V)."

Det er likevel slik at det i pressens dekning er rom for overdrivelser og feilskjær i det som formidles. Det vises her til minnefonddommen som i avsnitt 85 har uttrykt dette på

følgende vis:

"Det fremgår av EMD-praksis at også en aggressiv og polemisk tone i reportasjene er vernet av ytringsfriheten. Og også visse overdrivelser og feilskjær godtas. Det gjelder en grense for hva som her aksepteres, men jeg kan ikke se at denne grensen i dette tilfelle er overskredet."

Det vil kunne ha vesentlig betydning for rettsstridsvurderingen om utsagnene det gjelder må kategoriseres som videreformidling eller egenfremsettelse, og om det er tale om såkalte faktapåstander (statements of facts) eller verdivurderinger (value judgments). I Lingens mot Østerrike (dom 8. juli 1986) uttalte EMD følgende om skillet i avsnitt 46:

"The existence of facts can be demonstrated, whereas the truth of value judgments is not susceptible of proof."

Verdivurderinger nyter gjennomgående sterkere vern enn faktapåstander, men likevel slik at også verdivurderinger må ha et tilstrekkelig grunnlag i faktum dersom de ikke skal bli ansett som overdrevne, og dermed kunne berettige inngrep i ytringsfriheten. Det fremgår av ambulansesjåførdommen at det kan være glidende overganger mellom faktiske påstander og verdivurderinger, og at kravet til bevismessig belegg vil avhenge av grovheten av beskyldningen og graden av verdivurderinger. Jo mer konkret og presis en beskyldning er, desto mer må kreves av faktisk belegg.

Terskelen for å akseptere videreformidling av utsagn er lavere enn når avisen publiserer egne oppfatninger i kommentarer og ledere, jf. ambulansesjåførdommen avsnitt 110, jf. EMDs storkammerdom i saken Jersild mot Danmark av 23. september 1994.

Den konkrete rettsstridsvurderingen

Retten går så over til å vurdere konkret hvorvidt de ulike beskyldningene er rettstridige.

Beskyldningene henger så nært sammen med hverandre at retten finner grunn til å foreta en samlet rettstridssvurdering av beskyldningene. Retten vil også foreta en samlet rettsstridsvurdering for Lysvåg, Taalesen, Aaserud og Nørve. Bakgrunnen for dette er at retten finner det bevist, på bakgrunn av partsforklaringene og de saksøkte Skup-søknad, at de tre journalistene jobbet sammen om forskningssaken som et team, og at de delte informasjonen de fikk om saken før publisering. Hva gjelder Lysvåg legger retten til grunn som nevnt over at han ledet journalistenes arbeid med forskningssaken, og at han var aktivt med i undersøkelsesfasen som foregikk før publiseringen ble foretatt. Retten legger etter dette til grunn at Lysvåg hadde den samme kunnskapen om saken som de tre journalistene før publiseringen. De fire saksøkte vil i det følgende bli omtalt under felles- betegnelsen journalistene.

Selv om en rekke av publiseringene bygget på pasienthistorier, gikk det klart frem av det som ble publisert at også TV 2 var av den oppfatning at Eide var å bebreide for sin

pasientbehandling. Beskyldningen om at Eide hadde utført sterkt klanderverdige handlinger som har skadet pasienter, inneholdt elementer av verdivurderinger, men som gjengitt over bygget denne beskyldningen på en rekke faktiske beskyldninger/påstander knyttet til Eides pasienthåndtering. Etter rettens syn var disse beskyldningene av en slik art at de etter både norsk internrett og EMDs praksis må bygge på et solid faktisk grunnlag.

Beskyldningene som ble rettet mot Eide var alvorlige og grove beskyldninger knyttet til hans behandling av pasienter, og de var egnet til å gjøre stor skade på Eides omdømme som lege. Dette gjelder i særlig grad fordi Eide ble identifisert med navn og bilde ved et stort antall av publiseringene både på TV og nett. Det at de alvorlige beskyldningene var rettet mot en navngitt person, medfører også at kravet til faktisk grunnlag for påstandene skjerpes, jf. Rt. 2014 side 1170 avsnitt 104 (Avisa Nordland).

Retten vurderer først om journalistene hadde et forsvarlig faktisk grunnlag for beskyldningene mot Eide. Det avgjørende i denne sammenheng er hvordan dette fremsto for journalistene da beskyldningene ble publisert.

Det er ubestridt at vevsprøven som ble tatt fra hjernen til pasientene i forskningsprosjektet, ble tatt samtidig med et planlagt operativt inngrep i hjernen. At det ved publiseringene ble skapt et inntrykk av at det ble gjort inngrep i hjernen kun for å forske var derfor feil. Journalistene hadde derfor ved publiseringene ikke faktisk dekning for at inngrep var gjort i hjernen kun for forskning.

På bakgrunn av Helsetilsynets avgjørelse av 30. januar 2015 legger retten til grunn at det ikke har vært mulig å avgjøre hvorvidt det var ICP-målingen, vevsprøven, eller ICP-målingen kombinert med vevsprøven som medførte at Storo og Stokkan fikk hjerneblødning. Videre legger retten til grunn på bakgrunn av bevisførselen at Storo og Stokkans helsemessige tilstand i desember 2012 skyldtes både deres grunnlidelse (vannhode) og hjerneblødningen de fikk.

Stokkan fikk i etterkant av hjerneblødningen operert inn en shunt som behandling for vannhode. I en sakkyndig erklæring utarbeidet av Norsk Pasientskadeerstatning konkluderte spesialist i indremedisin, Aira Bucher, med at Stokkans negative sykdomsutvikling høsten 2012 skyldtes hans grunnsykdommer og ikke hjerneblødningen han fikk i mai 2012. Denne konklusjonen støttes av Eide og Bård Stokkans forklaring om at Øystein Stokkan gradvis ble dårligere utover høsten 2012. Retten legger i denne sammenheng til grunn at skader på hjernen som følge av en hjerneblødning vil gi akutte symptomer, som ikke på samme måte som ved vannhode vil kunne forverre seg over tid.

Eide har forklart at Stokkan allerede før ICP- målingen og vevsprøven, var så preget av symptomer knyttet til vannhode, at han hadde fått beskjed om ikke å sette på kaffe eller lignende på egenhånd. Av Helsetilsynets avgjørelse 30. januar 2015 fremgår det at Stokkan det siste året før inngrepet hadde fått påvirket korttidshukommelsen og hans inkontinens var slik at han delvis måtte bruke bleie. I tillegg var han ustø ved gange med falltendenser.

Disse opplysningene støtter opp under konklusjonen til Bucher om at det var vannhode som var hovedårsaken til Stokkans dårlige tilstand i desember 2012.

Hva gjelder Storo, legger retten til grunn at det var mistanken om vannhode som var årsaken til at han fikk gjennomført en ICP-måling av hodet den 31. mai 2012. I et udatert journalnotat, som journalistene ikke hadde ved publisering, men som er inntatt i Helsetilsynets avgjørelse, fremgår det at det ved en senere kontroll ble vurdert å være minimalt å vinne på å legge inn shunt hos Storo, men at det ble anbefalt å gjøre en ny trykkmåling av hodet.

I retten har både Eide, nevrokirurg Arne Wilhelm Sorteberg ved OUS, og Storos stedatter Carina Bordewich, bekreftet at Storo ble anbefalt å legge inn shunt i etterkant av den siste kontrollen han var på ved OUS i desember 2012, men at dette ble avslått av Storos verge. Eide har forklart at en stor del av de plagene Storo hadde i desember 2012 skyldes at han ikke fikk behandling for vannhode. Eide forklarte videre at Storo ikke møtte til kontroll og at han derfor var i kontakt med sykehjemmet den 30. november 2012 og Eide ba da om at Storo måtte komme på kontroll. Da Storo møtte på sykehuset den 11. desember ble det tatt nye CT-bilder av hodet, og Sorteberg viste i retten til at han anbefalte innleggelse av shunt etter å ha studert de nye CT- bildene. I forkant av en shunt-operasjon ønsket han en ny ICP-måling siden det hadde gått et halvt år siden siste måling.

Til tross for det som fremkommer i nevnte journalnotat fra Helsetilsynets avgjørelse, forutsetter retten at det ikke ville blitt anbefalt innleggelse av shunt dersom ikke Storo hadde fått påvist symptomer knyttet til vannhode. At Storo etter hjerneblødningen hadde bedre perioder, hvor han blant annet giftet seg i juli 2012, tilsier også at vannhode var en medvirkende årsak til hans medisinske tilstand i desember 2012. Retten viser i denne sammenheng til det som fremgår over om skader på hjernen ved hjerneblødning versus vannhode.

Retten finner ikke å kunne legge særlig vekt på nevrokirurg Knut Gustav Westers forklaring om at både Storo og Stokkan ble 100 prosent invalidisert som følge av hjerneblødningen. Han har kun hatt tilgang til et begrenset utdrag av de to pasientenes journaler, og han hadde slik retten oppfattet det ikke satt seg inn i hvilke grunnsykdommer de to pasientene hadde og omfanget av disse. Retten deler heller ikke Westers syn på at en indremedisiner ikke er tilstrekkelig kvalifisert til å vurdere konsekvensene av en hjerneblødning slik det ble gjort for Stokkans del.

Spørsmålet er likevel om journalistene på publiseringstidspunktet hadde faktisk dekning for en påstand om at det var hjerneblødningene alene som var årsak til Stokkans og Storos helsemessige situasjon i desember 2012. De saksøkte har vist til at påstanden om årsakssammenheng mellom hjerneblødningene og Stokkan og Storos medisinske tilstand i desember 2012 bygget på deres journaler, Eides redegjørelse til Helsetilsynet og de pårørendes forklaringer om at tilstanden var oppstått i etterkant av blødningen.

Basert på Eides redegjørelse til Helsetilsynet og pasientjournalene hadde journalistene et godt faktisk grunnlag for å påstå at hjerneblødningene kom som følge av vevsprøven. Det vises i denne sammenheng til at Eide i sitt brev til Helsetilsynet uttalte at han mente at blødningen var relatert til biopsitakingen. Derimot inneholdt brevet ingen opplysninger om hvilke skader hjerneblødningen hadde ført til. Det at det i journalene sto beskrevet at begge blødningene var store, ga heller ikke tilstrekkelig faktisk dekning for å hevde at hjerneblødningene alene var årsak til Storo og Stokkans sykdomstilstand i desember 2012. Opplysningene fra de pårørende kunne heller ikke i denne sammenheng danne et tilstrekkelig faktisk grunnlag for en slik påstand.

Retten har etter dette kommet til at journalistene hadde et for tynt faktisk grunnlag for, uten at det ble tatt noen form for forbehold, å påstå at Storo og Stokkans helsemessige situasjon i desember 2012 alene skyldes hjerneblødningene.

Hva gjelder påstanden om mulig sammenheng mellom vevsprøven og en pasients død, er det ubestridt at den aktuelle pasienten var med i forskningsprosjektet til Eide. I forbindelse med ICP-målingen og vevsprøven den 11. desember 2011 fikk pasienten et venøst infarkt i hjernen. Den 31. mai 2012 fikk vedkommende operert inn shunt som behandling for vannhode. Pasienten døde i november 2012. I Eides redegjørelse til Helsetilsynet fra november 2012 fremgikk det at Eide ikke trodde det var sammenheng mellom det venøse infarkt og vevsprøven. Helsetilsynet konkluderte i ettertid med at det er vanskelig å utelukke at hjerneinfarkt hos denne pasienten var relatert til ICP-målingen og vevsprøven.

Der er i retten i liten grad vist til hva mistanken om en sammenheng mellom pasientens død og hjerneinfarkt bygget på, utover at pasienten var gammel da han fikk infarkt og at hans etterlatte opplyste at det var en del uklarheter rundt hans dødsfall 11 måneder etter infarkt.

Siden det på ingen måte er fremlagt faktiske opplysninger som bygger opp under en slik mulig sammenheng mellom døden og infarkt, er retten kommet til at journalistene ikke hadde faktisk dekning for påstanden om en slik mulig sammenheng på publiseringstidspunktet. Pasientens alder eller uttalelsen fra de pårørende var ikke tilstrekkelig for å etablere en slik mistanke.

Spørsmål om journalistene har handlet profesjonelt, redelig og i god tro.

På bakgrunn av de opplysningene journalistene hadde om forskningsprosjektet ved publisering hadde de et godt faktisk grunnlag for å hevde at vevsprøvene av pasientene ble tatt kun for forskning, og at den ikke hadde noen nytteverdi for den enkelte pasient. Men som retten tidligere har kommet til ble det ved publiseringene skapt et inntrykk av at *inngrepet* i hjernen ble gjort kun for forskningen/vevsprøven. Det er ikke bestridt at journalistene visste at vevsprøvene ble tatt samtidig med et planlagt operativt inngrep i hjernen.

Eide og Smelands opplysninger om at vevsprøvene ble tatt samtidig med et planlagt inngrep i hjernen, som ble publisert i en nettartikkel den 6. og 7. desember, ble ikke gjentatt i publiseringer på nett eller på TV i etterkant av dette. Ved å unnlate å ta med en slik vesentlig faktaopplysning om forskningsprosjektet, er journalistene etter rettens syn å bebreide for at de ikke forsto at det ble skapt et feilaktig bilde av forskningsprosjektet. Det er vesensforskjellig om en person, som deltar i et forskningsprosjekt gjennomgår et operativt inngrep i hjernen kun som følge av forskning, enn om forskningen (her vevsprøven) tas i forbindelse med et allerede planlagt inngrep i hjernen som vedkommende uansett skal igjennom.

At det i nyhetssendingene som omtalte vevsprøvene ble vist en animasjon som feilaktig viste at en nål ble stukket flere cm inn i en menneskehjerne, var som retten tidligere har nevnt, med på å forsterke det uriktige inntrykket som ble skapt om forskningsprosjektet. Det er ikke bestridt at journalistene var kjent med at Eide i sitt brev til Helsetilsynet den 12. november 2012 beskrev at han hadde kombinert to ulike metoder for biopsitaking (vevsprøven), hvor han ved bruk av en biopsinål hadde tatt vevsprøvene umiddelbart under overflaten (hjernebarken). Journalistene er å bebreide for at de til tross for at de hadde kunnskap om hvordan vevsprøven ble tatt, fremstilte dette feil ved publisering av animasjonsfiguren.

Retten har også kommet til at journalistene ikke var i aktsom god tro ved publiseringene om Storo og Stokkan, da det uten forbehold ble skapt et inntrykk av at det kun var hjerneblødningene som hadde forårsaket deres sykdomstilstand i desember 2012.

Journalistene hadde i forkant av publiseringen tilgang til deler av journalene til Stokkan og Storo. I journalen til Stokkan fremgikk det blant annet følgende fra før vevsprøven og ICP-målingen ble foretatt den 21. mai 2012:

"Pasient med spørsmål om NPH. Har videre kjent myasthenia gravis. Over tid vært fulgt ved nevrologisk poliklinikk her og på bakgrunn av billedfunn samt kliniske symptomer med triade er spørsmål om NPH og utredningsbehov. Har en fallende tilstand som har stått på i over ett års tid dog vi har av den grunn funnet indikasjon for utredning".

I journalnotat av 17. august 2012 fremgikk det følgende:

"Denne pasienten hadde klare symptomer på NPH og en sykdomsutvikling med progresjon over tid, og sammenhold med billedfunn fant vi en klar indikasjon for utredning. Dessverre måtte han vente noen tid før han ble innlagt i avdelingen, også etter flere purringer fra henvisende instanser. Blødning som komplikasjon til utredning av denne typen er kjent, men noe som skjer ved svært lav prosentvis risiko. Heldigvis fikk vi operert han svært raskt hvilket gjør at han har kommet seg etter

forholdene bra. Han ble utskrevet 25.5 etter at vi hadde fått gjort CT som viste meget tilfredsstillende forhold og ikke noe behov for ytterligere nevrokirurgi."

I Eides skriv til Helsetilsynet den 12. november 2012 fremgikk det blant annet følgende om Stokkan: *"Min vurdering var at blødningen var relatert biopsitagningen, og hendelsen ble meldt som avvik. Pasienten har i forløpet kommet seg godt, og legges inn med det første for shunt behandling for sin hydrocephalus"*.

Det er ikke bestridt at journalistene var kjent med at Stokkan i november 2012 fikk operert inn en shunt i hjernen som behandling for vannhode. Videre var de kjent med at både Eide og Smeland hadde opplyst at pasientene som var med i forskningsprosjektet var alvorlig syke med en dårlig prognose. Det fremgikk også av Eides brev til Helsetilsynet at forskningsprosjektet inkluderte pasienter med alvorlig hjernesykdom som potensielt kunne gi varig hjerneskade.

På bakgrunn av den informasjon journalistene hadde ved publisering var de etter rettens syn å bebreide for at det ved publiseringene ble skapt et inntrykk av at det var hjerneblødningen som alene var årsaken til Stokkans tilstand i desember 2012. Det er uklart for retten om journalistene forsto at hjernesykdommen (vannhode) som Stokkan hadde kunne ha påvirket hans helsetilstand i desember 2012. Uansett burde de ha forstått at Stokkans grunnlidelse kunne være en viktig årsaksfaktor.

På bakgrunn av forklaringen til Stokkans sønn legger retten også til grunn at journalistene ikke forhørte seg med Stokkans familie hvordan Stokkans symptomer på vannhode hadde påvirket ham før inngrepet i mai 2012. Ved at det i journalen fremgikk at Stokkan hadde en fallerende tilstand over ett års tid før inngrepet i mai 2012, hadde journalistene en klar oppfordring til å undersøke dette nærmere.

Mangelen på aktsomhet endres ikke av at hjerneblødningen til Stokkan i journalen ble beskrevet som stor. Hvilke skader en hjerneblødning medfører avhenger ikke bare av størrelsen på blødningen, men også hvor i hjernen blødningen oppstår og eventuelt hvor fort blødningen blir stoppet. På bakgrunn av journalene var journalistene kjent med at blødningen til Stokkan raskt ble stoppet og at blødningen hadde oppstått i frontallappen. Journalistene fremsto med begrenset kunnskap om hjerneblødning, og retten legger til grunn at de likevel ikke opparbeidet seg medisinsk kunnskap om dette tema før publisering.

At det i flere av TV-sendingene og nettartiklene ble vist til Eides opplysninger, om at Stokkan hadde kommet seg godt, uten at det ble tatt med at Eide i samme avsnitt i brevet til Helsetilsynet opplyste at Stokkan skulle få behandling for sin hydrocephalus (vannhode) forsterker ytterligere bebreidelsen mot journalistene.

Bruken av et bilde av Stokkan som journalistene var klar over at var tatt noen år før inngrepet i mai 2012, og som derfor ikke viste hvordan Stokkan så ut i forkant av

inngrepet, var med på å forsterke inntrykket av at Stokkan var en relativt frisk oppgående eldre mann før hjerneblødningen oppsto. Da det ved publiseringene heller ikke fremgikk noe om Stokkans sykdomstilstand før hjerneblødningen, ble seerne/leserne villedet til å tro at Stokkans tilstand i desember 2012 kun skyldtes hjerneblødningen.

For Storos del framgikk det av journalene at han to dager før inngrepet den 29. mai 2012 kom til sykehuset i rullestol med følge av en ung nabo, og at han trengte støtte av to personer for å tas opp i stående stilling. Storo ble beskrevet som verbal og sykdomsfokusert og han redegjorde godt for daværende og tidligere sykehistorie. Videre fremgikk det at han ble utredet for vannhode på bakgrunn av økende ustøhet. Det fremgikk at dette var en tilstand som hadde progrediert over mange år, og han hadde fått påvist store ventrikler i hjernen. Like etter ICP-målingen og vevsprøven den 31. mai fikk han et stort frontalt hematom (hjerneblødning i frontallappen). Han ble raskt operert på nytt hvor blødningen ble stanset.

Retten legger til grunn at Storos ektefelle høsten 2012, da Storo var på pleiehjem, ga uttrykk for overfor journalistene at Storo hadde vært pleietrengende siden ICP-målingen og vevsprøven den 31. mai 2012. Selv om journalistene på bakgrunn av dette hadde grunn til tro at hjerneblødningen hadde vært en viktig medvirkende årsak til Storos medisinske tilstand i desember 2012, hadde de likevel opplysninger som gjorde at de burde ha undersøkt nærmere om det var andre helsemessige årsaker til Storos tilstand.

Journalistene var kjent med at Storo hadde gjennomført ICP-målingen fordi det forelå mistanke om vannhode, og som nevnt over var de kjent med at både Eide og Smeland hadde uttalt at alle som var med i forskningsprosjektet var alvorlig syke mennesker med dårlig prognose. På bakgrunn av dette er journalistene å bebreide for at de ikke undersøkte hva utfallet av mistanken om vannhode ble. Videre var de kjent med at Storo hadde giftet seg i juli 2012. På filmen av Storo, som ble vist under TV-sendingene, fremsto han som i en komalignende tilstand. Det må ha vært klart for journalistene at Storo ikke kunne ha gjennomført et giftemål i en slik tilstand. Dette tilsier at de må ha skjønnet at Storo hadde hatt bedre perioder i etterkant av blødningen enn det filmen av ham viste. Dette sammenholdt med at de var kjent med mistanken om vannhode, gjorde at de burde ha skaffet seg ytterligere opplysninger om Storos helsesituasjon i forkant av publiseringene. I likhet med for Stokkan, endres ikke mangelen på aktsomhet av at hjerneblødningen til Storo i journalen ble beskrevet som stor.

Inntrykket som ble skapt om at hjerneblødningen alene hadde medført Storos omfattende skader, ble ytterligere forsterket av at det i publiseringene ikke ble sagt noe om Storos helsetilstand *før* hjerneblødningen, utover at han hadde vært plaget av svimmelhet og hodepine. Som nevnt over var journalistene, som følge av tilgangen til deler av Storos sykejournaler, kjent med at Storos helseproblemer var langt mer omfattende enn dette.

Journalistene var på publiseringstidspunktet kjent med at alle som var med i forskningsprosjektet hadde skriftlig samtykket til vevsprøven, og at de samtidig hadde

mottatt et informasjonsskriv om forskningsprosjektet. Som nevnt tidligere, uttalte Storos kone under et intervju med journalist Aaserud at hun ikke hadde hørt snakk om at han hadde samtykket til at vevsprøven ble tatt. Siden journalistene var klar over at ektefellens oppfatning av dette spørsmålet var feil, er de å bebreide for at de ved publiseringen av intervjuet ikke opplyste om at Storo hadde samtykket skriftlig til vevsprøven. Det er i denne sammenheng uten betydning at påstanden fremkom under et intervju og ikke var en påstand fremmet direkte av TV 2. Det var Aaserud som stilte spørsmålet om Storo hadde sagt ja til en vevsprøve, selv om hun var klar over at alle hadde samtykket skriftlig. Videre var journalistene på bakgrunn av journalen til Storo kjent med at Storos ektefelle ikke var med på sykehuset i forkant av inngrepet. Det fremgikk også av journalen at ektefellen i forkant av inngrepet ble omtalt som Storos ekskjæreste, og at hun hadde problemer med alkohol.

Hva gjelder uttalelsen om at det var uklart om en pasients død kunne settes i sammenheng med vevsprøven, burde journalistene ha forstått at de ved en slik uttalelse skapte en mistanke om at det var en mulig sammenheng mellom en pasients død og vevsprøven. Det er opplyst at journalistene ikke hadde opplysninger om årsaken til pasientens død utover at de etterlatte hadde sagt at det var en del uklarheter rundt dødsfallet. Basert på Smelands forklaring legger retten til grunn at han i samtale med en av journalistene, i forkant av intervjuet den 6. desember, ga uttrykk for at han mente det ville være uetisk å publisere noe som indikerte at det kunne være en sammenheng mellom dette dødsfallet og vevsprøven. Etter rettens syn var ikke journalistene i aktsom god tro da de foretok denne publiseringen, idet de skulle ha undersøkt nærmere om det var grunnlag for en slik mistanke. En uttalelse fra de etterlatte om at det var uklarheter rundt dødsfallet 11 måneder etter hjerneinfarkt er i denne sammenheng ikke tilstrekkelig.

Retten tar ikke stilling til hvorvidt journalistene er å bebreide for at Eide først ble kontaktet på telefon dagen før publisering. Retten er uansett kommet til at de er å bebreide for at det i telefonsamtalen med Eide den 5. desember 2012 ikke ble opplyst om at TV 2 planla å publisere at hjerneblødningene var årsak til Storo og Stokkans sykdomstilstand i desember 2012, og at det var uklart om vevsprøven kunne settes i sammenheng med at en pasient senere døde. Siden skadene pasientene fikk ved vevsprøvene var en sentral del av publiseringene var dette opplysninger som journalistene åpenbart skulle ha gitt Eide mulighet til å kommentere før publisering. Som følge av dette ble Eide avskåret fra å uttale seg om spørsmålet om årsakssammenheng før publisering. Retten viser i denne sammenheng til at et flertall i PFU også kom til at Eide i denne første telefonsamtalen på en klar og tydelig måte skulle vært gjort kjent med det konkrete innholdet i beskyldningene.

Etter rettens syn kan ikke det forhold at Eide ikke ønsket å stille til intervju endre det krav til aktsomhet som stilles til journalistens arbeid med saken. Retten vil i denne sammenheng påpeke at Eide den 18. desember 2012 hadde et møte med journalisten hvor han blant annet informerte om at både Storo og Stokkan hadde en alvorlig hjernesykdom før blødningen oppsto. Videre viste han til at deres medisinske tilstand i desember 2012

skyldtes en kombinasjon av flere forhold hvor blant annet problemer knyttet til vannhode spilte inn. Hva gjaldt dødsfallet til en av pasientene viste han til at pasienten døde av hjertekomplikasjoner uten sammenheng med vevsprøven som ble tatt 11 måneder tidligere, og at det derfor ikke var riktig å knytte dette dødsfallet til denne studien. Til tross for disse opplysningene fra Eide korrigerer ikke TV 2 sine tidligere opplysninger om årsakssammenheng, men fortsatte med å publisere påstanden om at hjerneblødningen var årsaken til Stokkan og Storos situasjon i desember 2012, og at det var uklart om det var sammenheng mellom en pasients død og vevsprøven.

Som nevnt over, fremgår det av rettspraksis at det må være rom for at pressen overdriver og/eller er unøyaktig i sin presentasjon av en sak. Etter rettens syn har journalistene her gått langt utover dette, idet det gjennomgående ble gitt et ufullstendig og misvisende bilde av forskningsprosjektet og de skadene som oppsto.

Retten er enig i at forskningssaken, herunder hvilken risiko mennesker skal kunne utsettes for i et forskningsprosjekt, og spørsmålet om hvorvidt pasientene i forskningsprosjektet var tilstrekkelig informert om risikoen forbundet med vevsprøven, var av stor offentlig interesse. Etter rettens syn lå denne dekningen i kjerneområdet for hva som er vernet av ytringsfriheten. EMD har flere ganger understreket betydningen av at pressen ikke pålegges unødige skranker i sin rolle som "public watchdog", jf. blant annet også ambulansesjåførdommen avsnitt 106 med videre henvisning til EMDs storkammerdom i saken om Bladet Tromsø m.fl. mot Norge, 20. mai 1999, avsnitt 59.

TV 2 reiste således en viktig etisk medisinsk debatt ved å adressere disse spørsmålene. Bevisføringen i retten har vist at enkelte pasienter i ettertid har gitt uttrykk for at de ikke fikk tilstrekkelig opplysninger om hvilken risiko de utsatte seg for ved å samtykke til vevsprøven, mens andre pasienter har vist til at de ble godt informert av Eide både skriftlig og muntlig i forkant av at vevsprøven ble tatt. Det er ubestridt at samtykkeskjema pasientene fikk i forkant av vevsprøven var godkjent av REC, men som nevnt innledningsvis, har Helsetilsynet i ettertid i konkludert med at samtykkeskjemaene måtte endres slik at pasientene fikk bedre informasjon om risikoen ved vevsprøven. Helsetilsynet konkluderte også med at det forelå brudd på bestemmelsen om informert samtykke idet det ikke var dokumentert at den muntlige informasjonen som ble gitt til pasientene var tilstrekkelig. Professor i medisinsk etikk Reidun Førde forklarte i retten at det ikke er vanlig å journalføre slike muntlige opplysninger til pasienter.

TV 2s dekning av forskningssaken har derfor ført til at man i dag i større grad sikrer at pasientene får den informasjon de har krav på før de eventuelt samtykker til et slikt forskningsprosjekt. Hvorvidt Eide i tilstrekkelig grad informerte alle pasientene om risikoen ved vevsprøven eller ikke, er ikke en del av de beskyldningene som Eide har anført som grunnlag for oppreisningserstatning, og retten tar derfor ikke stilling til dette.

Retten kan ikke se at det forhold at det her ble reist en viktig debatt om samtykkeproblematikken, skal kunne påvirke den rettsstridsvurderingen som skal foretas i forhold til

de ærekrenkende beskyldningene som faktisk ble fremsatt. Retten har forståelse for at det ved publiseringene var et ønske og behov for å presentere historiene til de pasientene som hadde fått skader. Det forhold at selve saken hadde stor offentlig interesse, kan likevel ikke endre det faktum at journalistene i sin presentasjon av pasienthistoriene og forskningsprosjektet måtte tilstrebe å presentere saken så korrekt som mulig. Kravet til aktsomhet må i denne sammenheng sees opp mot de svært alvorlige anklagene som ble rettet mot Eide. Som gjennomgangen over viser har ikke journalistene etter rettens syn opptrådt tilstrekkelig aktsomt ved publiseringene som dannet grunnlaget for de ærekrenkende beskyldningene mot Eide.

Som tidligere nevnt er retten enig i at dekingen av saken etter hvert dreide mer fokus over på hvorvidt pasientene i forskningsprosjektet var blitt godt nok informert om hvilken risiko de ble utsatt for i forskningsprosjektet. Til tross for denne dreiningen ble beskyldningene knyttet til behandlingen av Stokkan og Storo, og pasienten som var død gjentatt gjennom hele perioden. Beskyldningene som tidlig ble fremsatt ble heller aldri endret eller modifisert under den videre dekingen. Bildet av Stokkan og filmen av Storo ble vist i nyhetssendinger helt til og med den 20. desember. Retten kan derfor ikke se at dreiningen av hovedfokus i publiseringene kan påvirke utfallet av rettsstridsvurderingen i forhold til de ærekrenkende beskyldningene som ble fremsatt.

Retten legger ved rettsstridsvurderingen til grunn at journalistene som utgjorde teamet som jobbet med forskningssaken i all hovedsak også var kjent med innholdet i de publiseringer som de selv ikke direkte medvirket til fremførselen av. Dette medfører at de forsto eller burde ha forstått, hvordan publiseringene som helhet ville bli oppfattet av den alminnelige TV-seer eller nettavisleser. Videre legges det til grunn at alle journalistene var kjent med samtlige av de forhold som gjorde de ærekrenkende beskyldningene rettsstridige.

Retten har etter dette kommet til at beskyldningene mot Eide var rettsstridige. Vilkårene for å tilkjenne Eide oppreisningserstatning er etter dette tilstede.

Retten finner det videre rimelig at de saksøkte pålegges å betale en slik erstatning. Det vises i denne sammenheng til det som over er beskrevet om journalistens manglende aktsomhet sett opp mot alvoret i de beskyldningene som ble fremsatt. Preventive hensyn tilsier også at de saksøkte idømmes et slikt ansvar.

Retten er også kommet til at det er rimelig at TV 2 AS pålegges å betale oppreisningserstatning i medhold av skadeerstatningsloven § 3-6 a tredje ledd, jf. § 3-6 tredje ledd. Retten finner ikke at det her foreligger særlige grunner for å fritta TV 2 AS for et slikt ansvar.

Nærmere om det rettslige redaktøransvaret.

Partene er uenige om hvilken rekkevidde det objektive redaktøransvaret hadde før endringen av straffeloven og skadeserstatningsloven § 3-6a. Idet det objektive redaktøransvaret i relasjon til skadeserstatningsloven nå er opphevet, finner ikke retten

grunn til å ta stilling til hvilket omfang det objektive redaktøransvaret hadde tidligere, herunder om det omfattet publiseringer og eventuelt leserkommentarer på nett.

Som tidligere nevnt må redaktørene, etter at det objektive redaktøransvaret i skadeserstatningsloven nå er tatt bort, ha opptrådt uaktsomt dersom det skal være aktuelt å pålegge dem å betale oppreisningserstatning i medhold av skadeserstatningsloven. Retten har tidligere konkludert med at det ikke er bevist at redaktørene med unntak av Lysvåg opptrådte uaktsomt med hensyn til publiseringene på TV-nyhetene og på TV2.no.

Retten har videre kommet til at det heller ikke er ført bevis for at redaktørene har opptrådt uaktsomt med hensyn til det som fremkom i leserkommentarer på TV2.no og på Facebook i tilknytning til TV 2s Facebook-side. Et kjennetegn ved denne typen leserkommentarer er at de legges inn i sann tid uten noen mulighet for forhåndssensur. Dette innebærer at kontrollen nødvendigvis må bli etterfølgende. Det avgjørende er da om det reageres raskt nok på opplysninger om at det finnes innlegg med mulig ærekrenkende innhold, og dels om redaksjonen har en tilfredsstillende ordning for å følge med på eget nettsted.

Retten legger til grunn at TV 2 i den aktuelle perioden hadde en avtale med et svensk selskap om å overvåke og moderere innholdet i leserkommentarer i tilknytning til TV 2s publiseringer på TV2.no. TV 2 mottok ingen varsel fra selskapet om leserkommentarene som omhandlet Eide. Leserkommentarene tilknyttet TV2.no ble fjernet i desember 2013 som følge av en teknisk omlegging. Det er ikke dokumentert at Eide forut for dette gjorde TV 2 kjent med leserkommentarene, eller ba om at de ble slettet. Ingen i TV 2 hadde derfor en særskilt oppfordring til å fjerne leserkommentarene. TV 2 har opplyst at de nå har stengt for leserkommentarer på TV2.no.

Hva gjelder leserkommentarene som fremkommer i tilknytning til TV 2s Facebookside har TV 2 vist til at de her ikke har samme mulighet til å "skru av" leserkommentarer, men at de forsøker å følge med på om det kommer krenkende uttalelser i tilknytning til det som publiserer på deres Facebookside. Dersom de ser det er krenkende uttalelser vil de kunne slette disse. Hva gjelder de aktuelle utsagnene på Facebook, ble de først påpekt av Eide ved dette saksanlegget, og TV 2 har vist til at de ikke var kjent med innholdet i innleggene før dette tidspunktet. Utsagnene utgjør en del av de påklagede forhold, og retten kan ikke se at det forhold at kommentarene ikke er slettet før dom foreligger kan medføre at redaktørene har opptrådt uaktsomt. Retten har i denne sammenheng vektlagt at TV 2 har vist til at de aktuelle Facebook publiseringen fra 2012 aktivt må lettes opp.

Som følge av dette er det ikke grunnlag for å idømme redaktørene oppreisningserstatning i medhold av skadeerstatningsloven § 3-6a, hverken for det som fremkom på TV 2-nyhetene, TV2.no eller som leserkommentarer på TV 2s Facebookside eller på TV2.no.

Eide har anført en rekke andre rettslige grunnlag, enn skadeerstatningsloven for å idømme redaktørene oppreisningserstatning. Dette spørsmålet er særlig relevant i forhold til mulige ærekrenkende beskyldninger som fremkommer som leserkommentarer på TV 2s

Facebook-side, og som leserkommentarer til artikler på TV2.no, idet det i denne saken kun er redaktørene som eventuelt kan stå ansvarlig for disse. Retten vil i det følgende gå igjennom de rettslige grunnlag som er anført.

Ulovfestet erstatningsansvar

Det er anført at det gjelder et ulovfestet prinsipp om objektivt ansvar for redaktører. Som nevnt over, har et slikt objektivt ansvar vært lovfestet frem til den nylige endringen av straffeloven og skadeserstatningsloven. Da hjemmelen for erstatningsansvar på objektivt grunnlag ble tatt bort ved lovendringen, kan ikke den samme bestemmelsen fortsette å gjelde på et ulovfestet grunnlag.

Erstatningsansvar direkte i medhold av EMK art 8 og EØS avtalen

Basert på det som er anført er det ikke mulig for retten å ta stilling til om disse bestemmelsene kan føre frem. Til det er anførselen i alt for liten grad utdypet. Det er heller ikke påvist at EMD-dommene det er vist til skal kunne medføre et objektivt erstatningsansvar for redaktører.

Ehandelsloven § 18

Retten tar heller ikke stilling til hvorvidt ehandelsloven vil kunne få anvendelse på redaktørenes eventuelle ansvar, idet det i ehandelsloven § 18 litra b uansett stilles et krav om forsett eller grov uaktsomhet for at et erstatningsansvar skal kunne oppstå. Det vises her til at retten tidligere har kommet til at ingen av redaktørene har opptrådt uaktsomt.

Idet retten har kommet til at det ikke foreligger et rettslig grunnlag for å idømme redaktørene oppreisningserstatning, tar ikke retten heller stilling til hvorvidt leserkommentarene i tilknytning til TV 2s Facebook-side og TV2.no inneholder ærekrenkende beskyldninger mot Eide.

Fastsettelse av oppreisningserstatningen.

Det skal utmåles en oppreisningserstatning som retten finner rimelig, jf. skadeserstatningsloven § 3-6 a første ledd. Utgangspunktet for utmålingen er at det skal foretas en bred skjønnsmessig helhetsvurdering av krenkelsen og partenes forhold.

Ved utmålingen må det kunne tas utgangspunkt i alminnelige utmålingsprinsipper i erstatningsretten. Det innebærer at det må kunne ses hen til skadevolders økonomi, beskyldningens alvorlighet og den utviste skyld, de interesser som er krenket, samt den konkrete belastningen for den enkelte. Det preventive hensynet vil også ha betydning selv om oppreisningsansvaret skulle bety en moderat økonomisk belastning for skadevolder.

Ved fastsettelsen av oppreisningserstatningen ser retten hen til at Eide opplevde en mediepågang som var massiv over lengre tid. Det var en rekke oppslag både på TV 2s nyhetssendinger og nyhetsartikler på nett som satte Eide i et meget dårlig lys, og som inneholdt svært krenkende påstander.

Videre sees det hen til at mediedekningen fikk store konsekvenser for Eide både profesjonelt og personlig. Eide har forklart at han som følge av publiseringene i desember 2012 ikke var i stand til å jobbe og gjennomføre operasjoner på sykehuset i denne perioden. Flere operasjoner på sykehuset måtte derfor utsettes. Han opplevde at hans faglige rykte som han hadde opparbeidet gjennom mange år både i Norge og internasjonalt, ble revet ned i løpet av kort tid. Han beskrev i retten det han hadde opplevd som egnet til å ta liv, men at han fikk god støtte av familie og venner i den vanskelige perioden. Eide har fire barn som var i alderen 4 til 15 år i den aktuelle perioden, og barna ble konfrontert med oppslagene om faren både i barnehagen og på skolen. Han sa også fra seg seksjonslederansvaret i etterkant av de første publiseringene. Da han kom tilbake i jobb opplevde han at pasienter kjente han igjen og nektet å la seg behandle av ham. Flere uttalte at de fikk fysisk vondt av å se ham i legefrakk etter oppslagene de hadde sett om ham.

Ved vurderingen av nivået på oppreisningen legger retten også vekt på den mangel på aktsomhet som er utvist i forbindelse med journalistenes arbeid med saken som det er nærmere redegjort for under rettsstridvurderingen.

Eide har vist til at det ved fastsetting av oppreisningsbeløpet må sees hen til at hans heleide firma (dpCom) gikk dårlig økonomisk i etterkant av publiseringene, og at han personlig har måttet gi flere lån til selskapet. Oppreisningserstatning er ment som en erstatning for tort og svie, og retten kan i utgangspunktet ikke se at dette forholdet er relevant for fastsettingen av oppreisningserstatningen. Uansett er det ikke nærmere dokumentert for retten hvorfor lånene ble gitt eller om de i dag er tilbakebetalt til Eide.

Det finnes lite sammenlignbar rettspraksis fra Høyesterett og EMD om oppreisningens størrelse. Retten har likevel funnet en viss veiledning i Rt. 2014 side 1170, (Avisa Nordland), hvor tingretten satte oppreisningsbeløpet til 400 000 kroner, og hvor Høyesterett uttalte at de ikke hadde funnet grunn til å fravike dette beløpet. Saken gjaldt ærekrenkelse fremsatt av Avisa Nordland mot en lege med påstand om uforsvarlig pasientbehandling. Hovedoppslagene om saken gikk over to dager etterfulgt av to lederartikler i Avisa Nordland. Avisen er en lokalavis i Bodø/ Saltenområdet.

Etter rettens syn, må samlet oppreisningserstatningen ligge høyere enn det som ble resultatet i saken mot Avisa Nordland, idet omfanget av de ærekrenkende beskyldningene i den saken var langt mindre enn i foreliggende sak. Videre ble de ærekrenkende beskyldningene i den nevnte dommen framsatt i en lokalavis, mens det her ble framsatt på riksdekkende TV-nyheter over flere uker og med de dramaturgiske virkemidlene som det tidligere er redegjort for. Forskningsaken var over flere dager hovedoppslag på TV 2 nyhetene, og Eide ble ved flesteparten av oppslagene på TV og nett fremstilt både med navn og bilde. Krenkelsen overfor Eide ble også forsterket av at det ved en rekke av publiseringene ble vist intervjuer med politikere og andre myndighetspersoner som sterkt kritiserte Eides handlinger etter å ha sett TV 2s oppslag.

Retten går ikke nærmere inn på ambulansesjåførdommen og oppreisningsbeløpet som der ble tilkjent. Faktum i saken er ikke direkte sammenlignbar og overføringsverdien til foreliggende sak er derfor begrenset.

Retten finner på bakgrunn av dette og ut fra preventive hensyn at oppreisningsbeløpet for Lund Aaserud, Taalesen og Nørve kan settes til 50.000 kroner for hver av dem, mens det for Lysvåg settes til 75.000 kroner. Det er i denne sammenheng vektlagt at Lysvåg var redaktør med et overordnet ansvar for det som ble publisert om forskningssaken.

Det følger av skadeserstatningsloven § 3-6 at TV 2 AS kan idømmes et høyere beløp enn de som har handlet i deres tjeneste dersom dette er rimelig. TV 2 AS er en stor og profesjonell aktør i mediebransjen, og allmennpreventive grunner tilsier et høyt nivå på erstatningen. Retten finner etter dette at oppreisningsbeløpet for TV 2 kan settes til 600.000 kroner.

Disse beløpene står etter rettens syn ikke i misforhold til krenkelsen og sanksjonen er således proporsjonal, jf. EMDs dom i storkammersaken Pedersen og Baadsgaard mot Danmark, 17. desember 2004, avsnitt 93.

Advokat Danielsen har i retten presisert at han ved påstanden som ble nedlagt, mente å anføre at TV 2 AS skal være solidarisk ansvarlig for de oppreisningsbeløp de øvrige saksøkte blir idømt, men at de øvrige saksøkte ikke skal være solidarisk ansvarlig med hverandre eller med TV 2 AS. De saksøkte har ikke hatt særskilte bemerkninger til solidaransvaret, og retten har kommet til at solidaransvar skal idømmes i tråd med det som er anført av Eide.

Det er krevd forsinkelsesrente fra 14 dager etter uttak av forliksklage den 1. desember 2016. Det er ikke reist innvendinger til dette, og retten har derfor kommet til at det skal beregnes forsinkelsesrente fra den 14. desember 2016.

Sakskostnader:

Det følger av tvisteloven § 20-6 at i saker der det er flere parter på samme side avgjøres rett og plikt til sakskostnader i forhold til motparten særskilt for hver part.

Oppreisningen er satt betydelig lavere enn det som er påstått, særlig i forhold til kravet mot TV 2 AS. Men oppreisningen ligger likevel innenfor påstanden som ble nedlagt av Eide. Denne var formulert som oppreisning etter rettens skjønn, men oppad begrenset til 5 millioner for TV 2 AS, 150 000 kroner for hver av de saksøkte journalistene, og oppad begrenset til 250 000 kroner for Lysvåg.

Spørsmålet er om Eide kan sies å ha vunnet saken ved å ha fått medhold fullt ut eller i det vesentlige overfor TV 2 AS og journalistene, jf. tvisteloven § 20-2 første og annet ledd.

Retten har kommet til at Eide har vunnet saken i det vesentlige mot Lund Aaserud, Taalesen, Nørve og Lysvåg selv om oppreisningen ligger under påstandens maksimumsbeløp. Det vises i denne sammenheng til at tvisten i all hovedsak har dreid seg om hvorvidt det var grunnlag for et oppreisningskrav.

Spørsmålet er videre om Eide kan sies å ha vunnet saken mot TV 2 AS ved å ha fått medhold fullt ut eller i det vesentlige, når oppreisningen ligger så vidt langt under påstandens maksimumsbeløp.

I tilfeller hvor det som kreves er en reell skjønnsfastsettelse fra rettens side av kravets omfang, har domstolen gått langt i å anse kravshaveren for å ha vunnet saken fullstendig, selv om domsresultatet ligger betydelige lavere enn det angitte maksimumsbeløpet i påstanden, se Schei m.fl. Tvisteloven bind I s. 893. Videre er det av betydning for vurderingen hvor hovedtyngden i tvisten har ligget, jf. Rt. 2010 side 508. Som nevnt over, har retten i denne saken oppfattet at tvisten hovedsakelig har vært om det forelå grunnlag for oppreisning, og et avvik fra påstandens maksimumsbeløp er i denne sammenheng lettere å forene med hovedregelen om at saken er vunnet ved medhold i det vesentlige.

Selv om resultatet her ligger i grenseland med hensyn til anvendelsesområdet for tvisteloven § 20-2 annet ledd, er retten kommet at Eide har fått medhold i det vesentlige i søksmålet mot TV 2 AS.

Retten finner i denne sammenheng grunn til å påpeke at Eide uansett har fått medhold av betydning, og at det foreligger tungtveiende grunner til å tilkjenne sakskostnader av motparten, jf. tvisteloven § 20-3. Det vises til at Eide har vunnet frem med hovedtyngden i tvisten, som var om det var grunnlag for oppreisning. Eide er privatperson og styrkeforholdet mellom partene tilsier også at TV 2 AS skal dekke sakskostnadene. Videre vektlegges at saken er av stor velferdsmessig betydning for Eide i det han ved TV 2s publiseringer har vært utsatt for grove beskyldinger. Det følger av Rt. 2010 side 1262 at det ved den skjønnsutøvelsen som skal foretas etter tvisteloven § 20-3 skal sees hen til om resultatet ligger i grenseland for anvendelsesområdet for tvisteloven § 20-2 annet ledd.

Retten har etter dette kommet til at Eide har krav på å få dekket sine sakskostnader fra TV 2 AS, Lund Aaserud, Taalesen, Nørve og Lysvåg.

Advokat Danielsen har inngitt en omkostningsoppgave på 4 694 722 kroner, eksklusiv merverdiavgift. I tillegg er det krevd rettsgebyr for Forlikrådet og tingretten. Samlet rettsgebyr for forlikrådet og tingretten utgjør til sammen 41 000 kroner. I tillegg har advokat Danielsen fremmet et omkostningskrav på kroner 68 450 kroner eksklusiv merverdiavgift. Kostandene er påløpt i forbindelse med 22 timers arbeid med prosesskriv i tilknytning til reassumeringen.

Totalt utgjør omkostningskravet 4 763 213 kroner eksklusiv mva.

Eide har krav på å få dekket nødvendige utgifter ved saken. Ved denne vurderingen skal det legges vekt på om det har vært rimelig å pådra dem, jf. tvisteloven § 20-5 første ledd. Spørsmålet er derfor om Eides sakskostnader har vært rimelige og nødvendige. De saksøkte har hatt innsigelser til omkostningsoppgaven og mente at den var for høy, jf. tvisteloven § 20 -5 femte ledd.

Advokat Danielsen har krevd dekket utgifter til utenrettslig behandling i Forlikrådet med 207 timer (utgjør 729 387, 50 kroner). De saksøkte har vist til at det ikke er hjemmel for en slik dekning i tvisteloven. Retten er ikke enig i dette.

Maksimalbegrensningen i tvisteloven § 6-13 er ikke til hinder for at ytterligere kostander påløpt før behandlingen i forlikrådet kan kreves dekket dersom saken går videre til tingretten. Omfanget av Eides sakskostnader for tingretten begrenses kun av nødvendighetskriteriet i tvistloven § 20-5. Kostnader påløpt før stevning kan kreves dekket dersom arbeidet er kommet til nytte ved utarbeidelsen av stevningen. Det vises i denne sammenheng til Borgarting lagmannsretts dom av 24. januar 2014 (LB 2013- 006498).

Advokat Danielsen har krevd dekket til sammen 1604,5 timers arbeid med saken. Selv om det normalt må legges til grunn at en saksøker har et høyere omkostningskrav enn saksøkte, har de saksøkte til sammenligning innlevert en kostnadsoppgave på 3 004 640 kroner eks. mva., som innbefatter 823 arbeidstimer. Retten har forståelse for at saken har vært arbeidskrevende, men finner at de totale saksomkostningene ligger utenfor det som har vært rimelig og nødvendig, jf. Tvisteloven § 20-5 første ledd. I denne sammenheng bemerkes at advokat Danielsens prosesskriv av 2. mars 2017, på 189 sider pluss vedlegg, dels vidløftiggjorde saken. Dette ble påpekt i rettens brev til advokat Danielsen den 14. mars 2017.

Retten har etter dette kommet til at kostnadene settes skjønnsmessig til 3, 5 millioner kroner med tillegg av mva.

Det fremgår ikke av advokat Danielsens omkostningsoppgave hvor stor del av sakskostnadene som er knyttet til søksmålet mot de ulike saksøkte. Det er kun sakskostnader som er knyttet til de fem som er idømt oppreisningserstatning som kan kreves dekket. Retten har komme til at halvparten av sakskostnadene ville vært påløpt uavhengig av antall saksøkte. Det vises her til det som tidligere er uttalt om at hovedtyngden av saken har gått på hvorvidt det er fremsatt rettstridige ærekrenkende beskyldninger eller ikke. Dette vurderingstema har i stor grad vært sammenfallende for samtlige av de saksøkte. Den resterende halvpart av Eides sakskostnader deles etter dette på de 5 saksøkte ettersom de resterende 3 saksøkte er frifunnet. Retten har etter dette kommet til at det skjønnsmessig skal trekkes fra 656 250 kroner i kostnadskravet.

Eides sakskostnader settes etter dette til 2 843 750 kroner. Medregnet mva. utgjør kravet 3 554 687 kroner.

Det er nedlagt påstand om at TV 2 AS, Lund Aaserud, Taalesen, Nørve og Lysvåg i fellesskap skal hefte for sakskostnadene. Retten har kommet til at de frem saksøkte skal hefte i fellesskap for Eides sakskostnader, jf. Tvisteloven § 20-6 annet ledd. Det er i denne sammenheng lagt vekt på den nærheten det er mellom de krav som er behandlet.

Eide har i tillegget krevd dekket 1, 8 millioner kroner i utgifter til utarbeidelse av klagen til PFU. Det er vist til at dette kravet skal dekkes inn under tvistelovens bestemmelser i kapittel 20 om sakskostnader.

Tvistelovens § 20-5 gir bare rett til dekning av kostnader med saken. Med dette menes rettsaken. Utgifter til utarbeidelse av PFU-klagen er etter retten syn ikke en del av kostnadene ved saken i tvistelovens forstand. Retten har derfor kommet til at det ikke er grunnlag for å kreve dette beløpet erstattet i medhold av tvistelovens regler om sakskostnader.

Redaktørene Sandnes, Hildrum og Årsæther frifinnes for kravet om oppreisningserstatning. De har derfor vunnet saken, og har som hovedregel krav på full erstatning for sine sakskostnader, jf. Tvisteloven § 20-2 første ledd.

Retten har kommet til at Eide skal fritas for dette erstatningsansvaret fordi tungtveiende grunner gjør det rimelig, jf. Tvisteloven § 20-2 tredje ledd. Retten har i denne sammenheng lagt vekt på mange av de samme hensynene som begrunner at man etter tvisteloven § 20-3 kan kreve sine kostnader dekket, jf. Ovenfor. Retten har også vektlagt at det først under de saksøktes prosedyre i retten ble anført at det objektive redaktøransvaret i skadeserstatningsloven ikke lenger eksisterte. Videre er det sett hen til at de tre redaktørene utgjorde en del av ledelsen i en stor mediebedrift, og styrkeforholdet mellom partene taler derfor for å fritas Eide for ansvar for sakskostnadene. Det er i denne sammenheng naturlig å identifisere de tre redaktørene med TV 2 AS, selv om de er saksøkt personlig.

Eide frifinnes etter dette for krav om sakskostnader.

Kjennelse

Under hovedforhandlingen inngikk Per Kristian Eide og Øyvind Ytterbø Brigg utenrettslig forlik. Forliket omfattet sakskostnadene. Begge parter begjærte saken hevet som forlikt.

Retten tar begjæringen tilfølge.

Slutning i dom

1. Sophie Lund Aaserud, Hanne Taalesen, Jens Christian Nørve, dømmes hver for seg til å betale oppreisning til Per Kristian Eide med 50 000 – femtitusen – kroner innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av forsinkelsesrente fra 14. desember 2016 og til betaling skjer. TV 2 AS hefter solidarisk for beløpene.
2. Per Nikolas Lysvåg dømmes til å betale oppreisning til Per Kristian Eide med 75 000 – syttifemtusen – kroner innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av forsinkelsesrente fra 14. desember 2016 og til betaling skjer. TV 2 AS hefter solidarisk for beløpet.
3. TV 2 AS dømmes til å betale oppreisning til Per Kristian Eide med 600 000 – sekshundretusen – kroner innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse, med tillegg av forsinkelsesrente fra 14. desember 2016 og til betaling skjer.
4. Alf Ivar Hildrum, Jan Ove Rafshol Årsæther, Olav Terjeson Sandnes frifinnes.
5. TV 2 AS, Sophie Lund Aaserud, Hanne Taalesen, Jens Christian Nørve dømmes i fellesskap til å betale Per Kristian Eide sakskostnader med 3 554 687 – tremillionerfemhundreogfemtifiretusensekshundreogåttisyv – kroner innen 2 - to - uker fra dommens forkynnelse.
6. Alf Ivar Hildrum, Jan Ove Rafshol Årsæther, Olav Terjeson Sandnes tilkjennes ikke sakskostnader.

Slutning i kjennelse

1. Sak 16-182 092TVI-OTIR/06 mellom Per Kristian Eide og Øyvind Ytterbø Brigg heves som forlikt.

Retten hevet

Inga Bejer Engh

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

Rettledning om ankeadgangen i sivile saker

Reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 om anke til lagmannsretten og Høyesterett regulerer den adgangen partene har til å få avgjørelser overprøvd av høyere domstol. Tvisteloven har noe ulike regler for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger.

Ankefristen er én måned fra den dagen avgjørelsen ble forkynt eller meddelt, hvis ikke noe annet er uttrykkelig bestemt av retten. Ankefristen avbrytes av rettsferien. Rettsferie er følgende: Rettsferiene varer fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag, fra og med 1. juli til og med 15. august og fra og med 24. desember til og med 3. januar, jf. domstoloven § 140.

Den som anker må betale behandlingsgebyr. Den domstolen som har avsagt avgjørelsen kan gi nærmere opplysning om størrelsen på gebyret og hvordan det skal betales.

Anke til lagmannsretten over dom i tingretten

Lagmannsretten er ankeinstans for tingrettens avgjørelser. En dom fra tingretten kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen, eller den saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen.

Tvisteloven oppstiller visse begrensninger i ankeadgangen. Anke over dom i sak om formuesverdi tas ikke under behandling uten samtykke fra lagmannsretten hvis verdien av ankegjensstanden er under 125 000 kroner. Ved vurderingen av om samtykke skal gis skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, partenes behov for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket eller ved behandlingen av saken.

I tillegg kan anke – uavhengig av verdien av ankegjensstanden – nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Slik nekting kan begrenses til enkelte krav eller enkelte ankegrunner.

Anke framsettes ved skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Selvprosederende parter kan inngi anke muntlig ved personlig oppmøte i tingretten. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater inngir muntlig anke.

I ankeerklæringen skal det særlig påpekes hva som bestrides i den avgjørelsen som ankes, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis.

Ankeerklæringen skal angi:

- ankeinstansen
 - navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
 - hvilken avgjørelse som ankes
 - om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
 - det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultatet den ankende parten krever
 - de feilene som gjøres gjeldende ved den avgjørelsen som ankes
 - den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil
 - de bevisene som vil bli ført
 - grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det har vært tvil om det
 - den ankende parts syn på den videre behandlingen av anken
-

Anke over dom avgjøres normalt ved dom etter muntlig forhandling i lagmannsretten. Ankebehandlingen skal konsentreres om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet og tvilsomme når saken står for lagmannsretten.

Anke til lagmannsretten over kjennelser og beslutninger i tingretten

Som hovedregel kan en *kjennelse* ankes på grunn av feil i bevisbedømmelsen, rettsanvendelsen eller saksbehandlingen. Men dersom kjennelsen gjelder en saksbehandlingsavgjørelse som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan avgjørelsen for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlaget at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan bare ankes på det grunnlaget at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelsen, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

Kravene til innholdet i ankeerklæringen er som hovedregel som for anke over dommer.

Etter at tingretten har avgjort saken ved dom, kan tingrettens avgjørelser over saksbehandlingen ikke ankes særskilt. I et slikt tilfelle kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Anke over kjennelser og beslutninger settes fram for den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt ved kjennelse etter ren skriftlig behandling i lagmannsretten.

Anke til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Slikt samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. – Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta til behandling anker over *kjennelser og beslutninger* dersom de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelse og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.
